

REGERINGSKANSLIET

N2005/7933/JÄM

Näringsdepartementet

Den svenska regeringens
sjätte och sjunde periodiska rapport

om åtgärder för genomförande av

Konventionen om avskaffande av all
slags diskriminering av kvinnor

Ratificeringsinstrumentet deponerades den 2 juli 1980.

Konventionen trädde i kraft den 3 september 1981.

Den svenska regeringens sjätte och sjunde periodiska rapport om åtgärder för genomförande av konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Del I.....	3
Artikel 1.....	3
Artikel 2 – Skyldighet att avskaffa diskriminering av kvinnor	3
Artikel 3 – Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.....	9
Artikel 4 – Påskyndande åtgärder för att uppnå jämställdhet.....	17
Artikel 5 – Könstereotypa mönster	17
Artikel 6 – Handel med kvinnor och utnyttjande av kvinnor i prostitution.	21
Del II.....	24
Artikel 7 – Avskaffa diskriminering av kvinnor i landets politiska och offentliga liv....	24
Artikel 8 – Internationell representation och internationellt deltagande	29
Artikel 9 – Medborgarskap.....	30
Artikel 10 – Utbildning	31
Artikel 11 – Arbetsmarknad och arbetsliv	36
Artikel 12 – Hälsa och sjukvård.....	46
Artikel 13 – Avskaffa diskriminering av kvinnor inom andra områden av det ekonomiska och sociala samhällslivet.....	48
Artikel 14 – Kvinnor på landsbygden	49
Artikel 15 – Likhet inför lagen.....	50
Artikel 16 – Avskaffa diskriminering i familjerättsliga sammanhang.....	50
Bilaga 1.....	52
Globalt utvecklingsamarbete	52
Bilaga 2.....	54
Sveriges arbete för genomförande av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.....	54

Inledning

1. Denna rapport består av Sveriges sjätte och sjunde periodiska rapporter till kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor. I följande redovisning har beaktats de kommentarer och rekommendationer Sverige fick av kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor vid granskningen av Sveriges fjärde och femte rapport vid kommitténs tjugofemte session i juli 2001.
2. Regeringen har som mål att uppmärksamma brister i kvinnors och flickors möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna, i Sverige och internationellt. Frågor om kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna genomsyrar regeringens arbete såväl nationellt och internationellt.
3. Inom ramen för arbetet med kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna ger regeringen hög prioritet till frågor kopplade till förekomsten av våld mot kvinnor liksom kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter, såsom människors möjlighet att själva fatta beslut och sexualitet och barnafödande.
4. Den svenska jämställdhetspolitiken syftar till att kvinnor och män, flickor och pojkar, skall ha samma möjligheter och rättigheter. För att kvinnor och män skall kunna åtnjuta de mänskliga rättigheterna på lika villkor krävs att de maktstrukturer som innebär att män är överordnade och kvinnor underordnade synliggörs och motarbetas. För att driva på jämställdhetsarbetet och bekämpa diskriminering av kvinnor och flickor krävs också särskilda insatser för kvinnor och flickor.
5. I en skrivelse till riksdagen år 2002, *Jämt och ständigt* (2002/03:140) redovisade regeringen de insatser som gjorts inom jämställdhetspolitiken sedan 1999 och presenterade en handlingsplan för jämställdhetspolitiken för mandatperioden 2002-2006. Utöver arbetet med jämställdhetsintegrering lyfts särskilda fokusområden fram i handlingsplanen:
 - representation; jämn fördelning av makt och inflytande,
 - lika lön för lika och likvärdigt arbete,
 - mäns våld mot kvinnor, prostitution och handel med kvinnor för sexuella ändamål,
 - män och jämställdhet samt
 - sexualiseringen av det offentliga rummet.
6. I februari 2004 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att göra en översyn av jämställdhetspolitikens mål, inriktning, organisation och effektivitet. Utredningen lämnade sitt betänkande *Makt att forma samhället och sitt eget liv* (SOU 2005:66) i augusti 2005.
7. I mars 2006 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål för jämställdhetspolitiken* (prop. 2005/06:155). I propositionen lämnas förslag till nya mål för jämställdhetspolitiken. Propositionen

antogs av riksdagen den 16 maj 2006. Det övergripande målet är att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Propositionen uppmärksammar problemet med våld mot kvinnor, särskilt mäns våld mot kvinnor. Som delmål gäller:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män skall ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
 - Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män skall ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
 - En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män skall ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
 - Mäns våld mot kvinnor skall upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, skall ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.
8. Av propositionen framgår att jämställdhetsintegrering ligger fast som strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Vidare redovisar regeringen sin avsikt att inrätta en myndighet med uppgift att bidra till utvecklandet av en effektiv jämställdhetspolitik. Regeringen redovisar också sin avsikt att verka för att jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå stärks. Regeringen skall granska jämställdheten mellan olika grupper i samhället som en del av uppföljningen av propositionens delmål.
 9. I propositionen framhålls att det övergripande målet för regeringens jämställdhetspolitik gäller för alla människor, i olika livssituationer och skeden i livet. Det gäller oberoende av, t.ex. ålder, etniskt ursprung, funktionshinder eller var i landet man bor. Det skall inte föreligga systematiska skillnader i villkor mellan kvinnor och män vad gäller möjligheterna att forma samhället och sina egna liv. Det skall heller inte föreligga systematiska skillnader mellan flickors och pojkars uppväxtvillkor, vare sig gällande att få del av samhällets resurser eller möjligheten att utvecklas fritt från könsstereotypa begränsningar.
 10. Sverige ratificerade tilläggsprotokollet till konventionen om avskaffande all slags diskriminering av kvinnor den 23 april 2003. Ratificeringen har hittills inte föranlett några åtgärder. Inga klagomål har framställts.

Jämställdhetsintegrering

11. I april 2004 antog regeringen en särskild plan för jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet. Planen gäller till och med den 31 december 2009.
12. I enlighet med denna strategi har varje minister ansvar för jämställdhet inom sitt politikområde. Jämställdhetsministern är ansvarig för att driva på utvecklingen och att följa upp de samlade insatserna på en övergripande nivå. Samtliga departement har utformat en organisation och utarbetat en plan för detta arbete.
13. Arbetet kommer att följas upp årligen med hjälp av kvalitativa och kvantitativa indikatorer. Två delutvärderingar skall göras samt en slututvärdering år 2010.

14. Som ett första steg i arbetet genomfördes under 2004 och 2005 ett sjuttioal analyser inom de 47 politikområdena. Analyserna resulterade framförallt i nya mål och indikatorer för myndigheterna. Utbildningsinsatser ingår som en del i arbetet.
15. Under år 2006 kommer fokus för arbetet att ligga på budgetprocessen, de direktiv som styr regeringens utredningar (kommittédirektiv) samt myndighetsstyrning.
16. Under år 2002 påbörjades projektet Jämna Pengar för att arbeta med jämställdhetsintegrering av den statliga budgetprocessen. Inom ramen för projektet har man bland annat arbetat med metodutveckling och identifierat utbildningsbehov. Arbetet har nu övergått till att vara en del av det ordinarie arbetet.

Spridning av information om konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor

17. I slutet av 2004 tog regeringen initiativ till ett informationsprojekt om FN:s arbete för att förbättra kvinnors ställning i samhället. Projektet avslutades med en nationell jämställdhetskonferens i november 2005 i Örebro. Konferensen anordnades tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting. Syftet med konferensen var att öka kunskapen om FN:s arbete för att förbättra kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och för att stärka kvinnors ställning i samhället samt ge inspiration till idéer om hur överenskommelser på global nivå ska kunna bli verklighet på lokal nivå. Inom informationsprojektets ram har även frivilligorganisationer informerats och utbildats om konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och handlingsplanen från kvinnokonferensen i Peking.
18. Regeringen har bidragit med medel till en folkbildningskampanj om konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Kampanjen genomförs av Arbetsarnas Bildningsförbund (ABF) i samverkan med Svenska UNIFEM-kommittén och kommer att pågå under 2006-2007.
19. Regeringen har bidragit med medel till projektet *Kvinnokonventionen i praktiken* som syftar till att skriva och distribuera en handbok om konventionen. Arbetet bedrivs av ett nätverk, CEDAW-nätverket, som består av flera frivilligorganisationer. CEDAW-nätverket har också arrangerat seminarier och utställningar om kvinnokonventionen på flera platser i landet.

Del I

Artikel 1

20. Här hänvisas till redovisningen i denna rapport liksom i tidigare rapporter.

Artikel 2 – Skyldighet att avskaffa diskriminering av kvinnor

Artikel 2 a – 2 b Lagstiftning

21. För en inledande redogörelse för svensk lagstiftning ämnad att avskaffa diskriminering på grund av kön se artikel 2 i Sveriges andra rapport. Hänvisning görs även till övriga svenska rapporter.

22. Diskriminering på grund av kön regleras, förutom i Sveriges grundlag, främst i Jämställdhetslagen (1991:433), lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering, lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan och lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Jämställdhetslagen har ändrats sedan förra rapporten, en redogörelse för dessa ändringar finns under artikel 2 b. Jämställdhetsombudsmannens arbete beskrivs i artikel 2 c.

Jämställdhetslagen (1991:433)

23. Sedan den förra rapporten färdigställdes har jämställdhetslagen (1991:433) ändrats vid två tillfällen dels den 1 januari, 2001 och dels den 1 juli, 2005. EG-rättens s.k. bevisbördsdirektiv (rådets direktiv 97/80/EG) har genom ändringarna till fullo implementerats i jämställdhetslagen.
24. Ändringarna som trädde i kraft den 1 januari 2001 berör i huvudsak diskrimineringsförbuden och bestämmelser om bl.a. lönekartläggning. Dessa ändringar beskrevs i förra rapporten men några kompletterande beskrivningar följer nedan.
25. En definition av begreppet likvärdigt arbete infördes i lagen.
26. I den kartläggning och analys över löneskillnader mellan kvinnor och män som varje arbetsgivare numera måste göra ingår en skyldighet att bedöma om förekommande löneskillnader har direkt eller indirekt samband med kön. Bedömningen skall särskilt avse skillnader mellan kvinnor och män som utför arbete som är att betrakta som lika. Vidare skall bedömningen avse grupp med arbetstagare som utför arbete som är eller brukar anses vara kvinnodominerat och grupp med arbetstagare som utför arbete som är att betrakta som likvärdigt med sådant arbete men inte är eller brukar anses vara kvinnodominerat.
27. Den skriftliga handlingsplan för jämställda löner som arbetsgivaren skall göra varje år skall innehålla information om bl.a. vilka lönejusteringar och andra åtgärder som behöver vidtas för att uppnå lika lön för lika och likvärdigt arbete. Åtgärderna skall genomföras så snart som möjligt och senast inom tre år. En redovisning och en utvärdering av hur de planerade åtgärderna har genomförts skall tas in i efterföljande års handlingsplan.
28. Arbetstagarorganisationer, med vilka arbetsgivaren har ingått kollektivavtal, har från och med den 1 januari 2001 rätt att få den information som de behöver för att de skall kunna samverka med arbetsgivaren vid kartläggning och analys av lönesystem och löneskillnader och upprättande av handlingsplanen för jämställda löner.
29. Den 1 juli 2005 skärptes och utvidgades jämställdhetslagen ytterligare så att den även omfattar att gälla den som söker eller fullgör yrkespraktik. Detta innebär att reglerna om diskrimineringsförbud, trakasserier, avtals ogiltighet och skadestånd blir tillämpliga även i dessa fall. Även den som utan att vara anställd utför arbete på en arbetsplats som inhyrd eller inlånad skall anses som arbetstagare. Den hos vilken praktiken fullgörs anses som arbetsgivare och de som i första hand åsyftas är studenter som söker eller fullgör praktik som ett led i sin utbildning.

30. Utöver detta är det även förbjudet att beordra en arbetstagare att diskriminera. Om instruktionen åtlöds innebär det att någon missgynnas. Om instruktionen inte åtlöds blir den verkningslös på så sätt att ingen effekt uppstår. En instruktion som inte åtlöds kan innebära ett utpekande av någon/några som tilltänkt ”offer” för diskriminering. Utpekandet kan väcka uppmärksamhet och leda till skvaller och en sådan händelse kan även den utgöra diskriminering. Om en arbetsgivare ger en arbetstagare order om diskriminering som leder till missgynnande blir arbetsgivaren bunden av arbetstagarens diskriminerande beteende. Skadeståndsanspråk kan då riktas mot arbetsgivaren.
31. Även undantagsmöjligheten från förbud mot diskriminering har inskränkts. Det tidigare undantaget ”för ideellt eller annat särskilt intresse” har upphävts. Det nya undantaget gäller vid beslut om anställning, befordran och utbildning för befordran och är formulerat på ett så att ”visst kön ska vara nödvändigt på grund av arbetets natur eller det sammanhang där det utförs”. Undantaget är mycket snävt och arbetsgivaren skall ha starka skäl för att åberopa det. Det ställs höga krav på arbetsgivarens argumentation och det måste stå klart att det varit arbetets natur eller sammanhanget som varit styrande.

Lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering

32. Vid sidan av jämställdhetslagen har ytterligare en lag om förbud mot bl. a. könsdiskriminering antagits, lagen om förbud mot diskriminering. Sedan 2005 omfattar lagen förbud mot viss könsdiskriminering. Med diskriminering avses i lagen direkt och indirekt diskriminering samt trakasserier och instruktioner att diskriminera. Enligt denna lag är diskriminering på grund av kön förbjuden vid:
- arbetsmarknadspolitisk verksamhet, d.v.s. vid privat och offentlig arbetsförmedling,
 - i samband med start eller bedrivande av näringsverksamhet,
 - yrkesutövning,
 - medlemskap- och /eller medverkan i arbetstagarorganisation, arbetsgivarorganisation eller yrkesorganisation eller förmåner som sådan organisation tillhandahåller,
 - vid yrkesmässigt tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder.
33. Bakgrunden till det utvidgade skyddet är EU:s direktiv på området och att skyddet mot könsdiskriminering skall ligga på samma nivå som skyddet mot diskriminering på grund av etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder.
34. Den som diskriminerar eller utsätter någon för repressalier skall betala skadestånd för den kränkning som förfarandet utgör. En arbetsgivare är skadeståndsansvarig för en arbetstagares agerande gentemot tredje man.

Lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan

35. Den 1 mars 2002 antogs den s.k. likabehandlingslagen som har till ändamål att på högskoleområdet främja lika rättigheter för studenter och sökande och att motverka diskriminering på grund av könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion, eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder.

36. När det gäller främjandearbetet krävs att högskolan skall bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja studenters lika rättigheter. Högskolan skall varje år upprätta en plan över vilka åtgärder som behövs. I planen skall ingå åtgärder för att förebygga och förhindra trakasserier. Planen skall utvärderas årligen och arbetet med planen bör ske i nära samarbete med högskolans studenter och deras organisationer.
37. Förbuden mot direkt och indirekt diskriminering gäller när en högskola beslutar om tillträde till högskoleutbildning eller vidtar någon annan åtgärd som har betydelse för tillträdet, till exempel ett antagningsprov. Förbuden gäller också när en högskola fattar beslut om t.ex. byte av handledare, indragning av handledare och andra resurser vid forskarutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander. Vidare kan förbuden gälla om en högskola vidtar en s.k. ingripande åtgärd såsom t.ex. att en student stängs av på osakliga grunder eller att en lärare genom provokationer får en student att avsluta studierna.
38. Skydd finns även mot trakasserier. Om en högskola får kännedom om att en student anser sig ha blivit utsatt för trakasserier måste händelsen utredas och högskolan måste vid behov vidta åtgärder för att förhindra fortsatta trakasserier. Med trakasserier menas uppträdanden som kränker studentens integritet i studierna och som har samband med etnisk tillhörighet, sexuell läggning, funktionshinder eller könstillhörighet eller är av sexuell natur.
39. Bryter högskolan mot något diskrimineringsförbud eller underlåter att utreda och vidta åtgärder med anledning av trakasserier kan högskolan bli skadeståndsskyldig.

Lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

40. I en proposition - *Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever* – (2005/06:38) presenterade regeringen ett förslag till ny lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagen trädde i kraft 1 april 2006 och omfattar förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, grund- och gymnasieskolan samt kommunernas vuxenutbildning. Lagen ska främja barns och elevers lika rättigheter och motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Lagen skall också förhindra och förebygga annan kränkande behandling som inte direkt kan hänföras till dessa diskrimineringsgrunder. Detta innebär att alla former av kränkande behandling, i vilket mobbning ingår, omfattas av den nya lagen.

Artikel 2 c – Säkerställa ett effektivt skydd för kvinnor mot diskriminering genom bl.a. offentliga institutioner

Jämställdhetsombudsmannens arbete

Tillsyn

41. Jämställdhetsombudsmannen, JämO, utövar tillsyn över ovan nämnda lagar både vad gäller främjandearbete och diskriminering. Om en arbetsgivare inte uppfyller sina skyldigheter avseende aktiva åtgärder kan JämO ansöka om ett vitesföreläggande hos

jämställdhetsnämnden. Någon motsvarande möjlighet avseende sanktioner för en högskola eller en skola som inte fullgör sina skyldigheter saknas. Lagen om förbud mot diskriminering innehåller inga bestämmelser om aktiva åtgärder. Om någon bryter mot könsdiskrimineringsförbuden i jämställdhetslagen skall talan väckas vid Arbetsdomstolen. För brott mot könsdiskrimineringsförbuden i likabehandlingslagen och i lagen om förbud mot diskriminering skall talan väckas i allmän domstol.

Främjandearbete

42. JämO har sedan 2001 kontinuerligt informerat och utbildat arbetsgivare och fackliga företrädare i Sverige om de nya bestämmelserna i jämställdhetslagen. Utbildningarna har bl.a. skett i samarbete med de olika länsstyrelsernas jämställdhetsexperter runtom i Sverige. Utbildningen och informationen har särskilt inriktats på de nya lönekartläggningsbestämmelserna i jämställdhetslagen.
43. Sedan 2001 är det särskilda projektet Lönelots implementerat i JämO: s ordinarie verksamhet. JämO kan därför tillhandahålla ett eget arbetsvärderingssystem för jämställda löner, vilket är ett viktigt komplement till lagstiftningen eftersom den uppställer ett krav på att arbetsgivare skall jämföra likvärdiga arbeten.
44. På uppdrag av regeringen har JämO, tillsammans med fyra andra myndigheter, ingått i ett projekt med syfte att minska den ofrivilliga deltidsarbetslösheten. Projektet skall avslutas under 2006.
45. JämO granskar årligen ett stort antal jämställdhetsplaner. Under perioden 2001 – 2004 granskades totalt över 1000 jämställdhetsplaner från bl.a. statliga myndigheter, kommuner, landsting, räddningstjänst och privata företag. Ungefär hälften av granskningarna avsåg enbart lönekartläggningar i privata företag. JämO granskar även kontinuerligt jämställdhetsplaner till följd av en anmälan från anställda eller fackliga representanter.
46. Under 2003 genomförde JämO en landsomfattande informationskampanj i syfte att upplysa högskolor och studenter om innehållet i likabehandlingslagen.
47. Under perioden 2001 – 2004 uppgick antalet diskrimineringsanmälningar till JämO till 575. Mål i Arbetsdomstolen har rört frågor om bl.a. lönediskriminering, tjänstetillsättning samt könsdiskriminering i samband med graviditet

Minoritetspolitiken

48. Sveriges nationella minoriteter är samer (som också är ett urfolk), sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. Minoritetsspråken är samiska (alla former), finska, meänkieli, romani chib och jiddisch.
49. Arbete pågår med att involvera kvinnor från de nationella minoriteterna i beslutsfattandet. Målet för minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Minoritetspolitiken ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

50. Regeringen stödjer ekonomiskt organisationer som företräder nationella minoriteter i syfte att bland annat stärka minoriteternas inflytande i samhällslivet. För att stärka kvinnornas ställning inför regeringen, från år 2006, ett krav vid bidragsfördelningen att organisationerna skall sträva efter att kvinnor och män skall ha en jämn fördelning av makt och inflytande i organisation.
51. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering genomförde under 2002 och 2003 ett särskilt projekt för att förebygga och motverka etnisk diskriminering av romer. En bedömning gjordes vad gäller eventuella skillnader i den diskriminering som romska män respektive romska kvinnor utsätts för. Några signifikanta skillnader mellan män och kvinnor vad gäller innehållet i anmälningar om diskriminering kunde dock inte utläsas. Antagandet att kvinnor med traditionell romsk dräkt är mer utsatta för diskriminering bekräftas alltså inte i anmälningarna, men mörkertalet är stort och med tanke på de domar som finns om olaga diskriminering finns det anledning att misstänka att särskilt kvinnor och flickor riskerar att utsättas för särbehandling i och med att den romska dräkten gör dem mer synliga.
52. År 2002 tillskapades en arbetsgrupp med romska kvinnor som leds av ansvarig statssekreterare. Syftet med arbetsgruppen är att diskutera och synliggöra romska kvinnors situation samt att stärka deras möjligheter till inflytande. Sedan februari 2005 har arbetsgruppen genomfört ett antal regionala seminarier med och om romska kvinnor och kommunala tjänstemän som arbetar med romska frågor för att diskutera romska flickors och kvinnors situation när det gäller arbete och utbildning i Sverige idag.

Samepolitik

53. Regeringen arbetar för att stärka de samiska kvinnornas ställning i samhället, inklusive det samiska samhället. Detta understryks i regeringens skrivelse och handlingsplan "Jämt och ständigt" (se inledningen). Det handlar bl.a. om att stärka kvinnors representation i Sametinget. Efter det senaste valet till Sametinget 2005 är 32 procent (10 av 31 ledamöter) av ledamöterna kvinnor och 68 procent av ledamöterna är män. Det innebär en ökning av kvinnorepresentationen med 7 procentenheter sedan valet 2001.
54. I propositionen *Ett ökat samiskt inflytande* (prop. 2005/2006:86) föreslås ändringar i såväl rennäringslagstiftningen (1971:437) som i sametingslagen (1992:1433) som syftar till att få lagarna mer könsneutrala. Förslagen är planerade att träda i kraft 1 juli 2006 respektive 1 januari 2007.
55. Det jämställdhetsprogram som Sametingets plenum antog 2004 har bl.a. resulterat i att samiska organisationer och föreningar som erhåller stöd från Sametingets Kulturråd fr.o.m. år 2006 skall redovisa en jämställdhetsplan.
56. Sametinget har fått tydligare återrapporteringskrav i regleringsbrevet för 2006 för att tydliggöra kvinnors och mäns deltagande.
57. En konkret insats för ökad jämställdhet i det samiska samhället är EU-projektet *På lika villkor i Sápmi* som drivs av Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och medfi-

nansieras av länsstyrelsen och NUTEK. Projektet är bland det första i sitt slag i Sápmi och är främst inriktad på nätverksbyggande samt kompetens- och ledarskapsutveckling.

Handikappolitiken

58. Handikappombudsmannen (HO) har i sin verksamhet uppmärksammat könsdiskriminering av funktionshindrade kvinnor. HO skall i sin redovisning av diskrimineringsärenden beskriva hur många av dessa som rör kvinnor respektive män och flickor respektive pojkar.
59. Den 1 januari 2006 inrättades en ny myndighet för att effektivt genomföra den nationella handikappolitiken på såväl kort som lång sikt. Myndigheten kommer också att ansvara för den övergripande handikappolitiska samordningen, vilket innebär att den skall stödja, stimulera och förmå aktörer på olika nivåer att beakta de handikappolitiska målen i sin verksamhet. Myndigheten skall vara behjälplig i arbetet med att uppfylla Sveriges åtaganden inom ramen för skyddet av de mänskliga rättigheterna. De främsta verktygen i detta arbete kommer att vara myndighetens normering, utbildningsverksamhet och information. En uppgift för myndigheten blir också att följa upp jämställdheten inom handikappolitiken och uppmärksamma skillnader i levnadsvillkor för kvinnor och män, flickor och pojkar med funktionshinder.

Artikel 2 d – g

60. Se Sveriges andra rapport samt övriga avsnitt under artikel 2 i denna rapport.

Artikel 3 – Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

61. Se även Sveriges föregående rapporter. Ytterligare information om regeringens arbete för att främja kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter finns i bilaga 1.

Arbetet med den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna

62. Regeringens skrivelse - *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna* (skr. 2001/02:83), vilken genomfördes under 2002-2004, utgjorde en samlad överblick av regeringens åtgärder för att uppnå det långsiktiga målet att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Skrivelsen innehöll bl.a. åtgärder för att främja jämställdhet och därmed öka kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Särskilt fokus lades bl.a. på arbetsmarknads- och arbetslivsfrågor, transporter och IT, våld mot kvinnor, utbildning, statistik och forskning. Vid uppföljningen av den första handlingsplanen kunde konstateras att i princip all åtgärder som aviserades i skrivelsen har genomförts. På regeringens uppdrag har handlingsplanens genomförande också utvärderats av generalsekreteraren för Olof Palmes Internationella Centrum under hösten 2004. Regeringen mottog flera rekommendationer för det framtida arbetet, såsom att kunskap och medvetenhet om de mänskliga rättigheterna i högre grad behöver spridas inom den offentliga sektorn och att ett jämställdhetsperspektiv borde genomsyra nästa handlingsplan för mänskliga rättigheter.
63. I mars 2006 antog regeringen sin andra handlingsplan för mänskliga rättigheter genom skrivelsen *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006-2009* (skr. 2005/06:95) och presenterade den för riksdagen. De ca 130 aviserade åtgärderna

kommer att genomföras under 2006-2009. Handlingsplanen, vars fokus generellt ligger på att bekämpa diskriminering, innehåller bl.a. åtgärder mot könsdiskriminering. Ett icke-diskrimineringsperspektiv läggs också på de ekonomiska och sociala rättigheterna, bl.a. rätten till arbete. Frågor om och åtgärder mot mäns våld mot kvinnor, s.k. hedersrelaterat våld och människohandel utgör en viktig del av handlingsplanen. Handlingsplanen bygger på en kartläggning av situationen för de mänskliga rättigheternas i Sverige 2005, vilken ingår i skrivelsen. Såväl kartläggningen som handlingsplanen har arbetats fram i konsultation med nära 400 aktörer från både offentlig verksamhet och det civila samhället.

64. I mars 2006 tillsatte regeringen *Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige*. Delegationen, som skall verka till mars 2010, har bl.a. uppdraget att med utgångspunkt i handlingsplanen stödja arbetet för full respekt för de mänskliga rättigheterna inom statliga myndigheter, kommuner och landsting. Delegationen skall även genomföra informations- och kunskapssatsningar om de mänskliga rättigheterna och stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter i Sverige. Vidare skall delegationen lämna förslag på hur det fortsatta stödet till arbetet för full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige kan erbjudas efter det att delegationen avslutat sitt arbete.

Arbetet med kvinnofrid

65. Att utsättas för våld kan allvarligt försvåra åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna. I jämställdhetspolitiken ingår ett övergripande ansvar för frågor om det våld kvinnor utsätts för eller riskerar att utsättas för. Nedan redovisas de åtgärder som vidtagits sedan förra rapporten. Åtgärder för att förhindra s.k. hedersrelaterat våld redovisas i särskilt avsnitt under denna artikel. Åtgärder för att motverka handel med människor för sexuella ändamål, särskilt kvinnor och barn, samt prostitution redovisas under artikel 6.
66. FN:s *Deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor* från 1993 är en utgångspunkt för regeringen när det gäller att motverka detta våld.
67. Staten stöder, genom årliga statsbidrag, kvinnojourer och andra organisationer som arbetar för att motverka våld mot kvinnor, främst kvinnojourernas två riksorganisationer. Staten stöder även kriscentra för män som bistår män i kris. En viktig uppgift för dessa kriscentra är att professionellt arbeta med män som har problem med aggressivitet och våld, genom bland annat samtalsterapi.
68. I budgetpropositionen för 2006 presenteras en särskild satsning om 135 miljoner kronor per år under åren 2006 – 2008 för att bl.a. öka stödet till våldsutsatta kvinnor och deras barn samt för att motverka mäns våld mot kvinnor. Medlen är bl.a. avsedda att användas för kvinnojoursverksamhet, kvinnors organisering samt för en ombildning av Rikskvinnocentrum till ett Nationellt kunskapscentrum, vars verksamhet planeras komma igång under andra halvåret av 2006. Under 2006 satsas 81,5 miljoner kronor av dessa medel på kvinnojoursverksamhet. I den satsningen framhålls vikten av att stödet till våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund, funktionshinder eller missbruk förbättras. (Se artikel 7 c för mer information om kvinnors organisering.)

69. I Kvinnofridspropositionen (se förra rapporten) inkluderades frågeställningen om förekomsten av våld mot kvinnor med funktionshinder och det var även ett av sju insatsområden för Nationellt Råd för Kvinnofrid under åren 2000 – 2003 (se artikel 6 i förra rapporten).
70. Under 2003 och 2004 har länsstyrelserna fördelat medel till kommunerna för att de skall utveckla insatser bland annat för missbrukande kvinnor som utsätts för våld och för barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer.
71. Under år 2003 skulle länsstyrelserna enligt sina regleringsbrev verka för att socialtjänsten ger stöd och skydd till kvinnor som är utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet. Under år 2004 var målet att stödet och skyddet till kvinnor som är utsatta för våld eller andra övergrepp skulle uppmärksammas i tillsynen.
72. Regeringen har tillsatt en utredare för att göra en översyn av socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor. Utredaren skall bl.a. kartlägga och analysera hur kommunernas stöd till våldsutsatta kvinnor och deras barn ser ut samt lämna förslag till hur detta stödet kan stärkas och förbättras. Dessutom skall utredningen särskilt beakta stödet till våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem eller funktionshinder samt våldsutsatta kvinnor och flickor med utländsk bakgrund. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2006.

Lagstiftning

73. Den 1 april 2005 trädde en ny sexualbrottslagstiftning i kraft. Syftet med den är dels att ytterligare förstärka och tydliggöra varje människas absoluta rätt till personlig och sexuell integritet och sexuellt självbestämmande, dels att på olika sätt lyfta fram och förstärka skyddet för barn och ungdomar mot att utsättas för sexuella kränkningar.
74. Bland annat har våldtäktsbrottet utvidgats. Fler gärningar skall bedömas som våldtäkt bl.a. genom att kravet på tvång satts lägre och de allvarligaste fallen av sexuellt utnyttjande arbetats in i våldtäktsbestämmelsen. Området för när en våldtäkt kan bedömas som grov har utvidgats något. Det framgår också direkt av lagtexten att brottet skall bedömas som grovt vid s.k. gruppvåldtäkter.
75. Lagen om besöksförbud utvidgades den 1 september 2003. De nya bestämmelserna innebär att ett besöksförbud i vissa fall skall kunna utvidgas till större geografiska områden. Dessutom skall besöksförbud även kunna avse den gemensamma bostaden om det p.g.a. särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid.

Myndigheternas arbete

76. På regeringen uppdrag tillsattes en utredning år 2003 för att följa upp och ur ett könsmaktperspektiv utvärdera de myndighetsgemensamma och de enskilda uppdrag till myndigheter som gavs i Kvinnofridspropositionen (se artikel 6 i förra rapporten). Utredningen konstaterade i betänkandet *Slag i luften* (SOU 2004:121) att myndigheterna utfört en del av uppdragen medan andra inte genomförts eller genomförts på

ett sätt som inte är tillfredställande. Vissa av utredningens förslag har behandlats i regeringens proposition om nya mål för jämställdhetspolitiken (se inledningen).

Polisen

77. Sedan den förra rapporten har flera åtgärder vidtagits inom polisen, bl.a. utbildning, utökad samverkan med sociala myndigheter, sjukvården och olika frivilligorganisationer samt organisatoriska förändringar i syfte att dels förbättra förutsättningarna för att utreda denna brottskategori dels för att förbättra det brottsförebyggande arbetet.
78. Regeringen har i sina styrdokument till polisen konsekvent framhållit vikten av att den brottsbekämpande verksamheten med inriktning på olika typer av övergrepp mot kvinnor skall ägnas särskild uppmärksamhet. Denna prioritering har konkretiserats bland annat genom att Rikspolisstyrelsen i sina årsredovisningar ålagts att lämna särskild avrapportering för detta område.
79. Regeringen gav i november 2003 Rikspolisstyrelsen i uppdrag att, i samråd med Riksåklagaren, utveckla riktlinjer för polisens hot- och riskbedömningar i ärenden om våld i nära relationer. Uppdraget redovisades i juni 2004. Av dessa rutiner och riktlinjer bör det bland annat framgå på vilket sätt ett meddelat besöksförbud skall följas upp, hur och vilken information som skall ges till berörda parter samt vilka åtgärder som skall vidtas om den som skyddas av besöksförbudet anmäler att överträdelse av förbudet har ägt rum.
80. Regeringens ambition är att besöksförbud i vissa fall skall kunna kombineras med elektronisk övervakning. Rikspolisstyrelsen har därför fått i uppdrag att undersöka olika tekniska lösningar som skulle kunna användas för detta ändamål. Uppdraget skall redovisas den 31 december 2006.

Åklagarmyndigheten

81. Åklagarväsendet har under flera år satsat stora resurser för att bekämpa våldet mot kvinnor. Utredningar gällande såväl vålds- och sexualbrott mot kvinnor är högt prioriterade ärenden hos åklagarna. Detta har bl.a. inneburit satsningar på specialisering, utbildning och vidareutveckling av arbetsmetoder. Många åklagarkammare har även deltagit i myndighetsgemensamma projekt som syftat till att öka medvetenheten i samhället om att mäns våld mot kvinnor förekommer och skall bekämpas.
82. Regeringen har återkommande i regleringsbrevet till Åklagarmyndigheten angivit att bl.a. våldsbrott mot kvinnor är en brottstyp där verksamhetsutveckling är särskilt angelägen samt att myndigheten skall återrapporera vidtagna insatser i fråga om bekämpning av dessa brott. Åklagarmyndighetens regleringsbrev för budgetåret 2006 innehåller även återrapporeringskrav om åtgärder för att vidareutveckla åklagares bemötande av brottsoffer, särskilt offer för sexualbrott.
83. Under 2003 genomförde flera åklagarmyndigheter omfattande analyser av vad som finns att göra för att höja lagföringen i dessa ärenden. Några av slutsatserna från dessa analyser var att polisens s.k. förstahandsåtgärder kunde förbättras och att kra-

vet på ett tidigt åklagarinträde i förundersökningen borde uppmärksammas i större utsträckning.

84. Ett positivt exempel på verksamhetsutveckling är det nära samarbete med polisens familjevårdsenheter som bedrivs vid flera åklagarkammare för att öka lagföringsandelen beträffande dessa ärenden. Detta har medfört bl.a. förbättrade förstahandsåtgärder och fler förundersökningar som leds av åklagare.
85. Riksåklagaren beslutade den 24 februari 2003 om riktlinjer och en handlingsplan för brottsofferarbete. Dessa behandlar bl.a. bemötandefrågor och tillgänglighet. Handlingsplanen gällde 2003-2004. Frågor om bemötande av brottsoffer har integrerats i de utbildningar som finns beträffande våld och andra övergrepp mot kvinnor.
86. Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten har, i syfte att höja kvaliteten i utredningar, under 2004 genomfört en gemensam granskning av de brottsutredningar som gällt våldtäkt. Rapporten som kom i april 2005 visade på vissa brister i bl.a. handläggningen av målsägandebiträdesfrågor. Flera åtgärder har därefter vidtagits för att höja kvaliteten i brottsutredningar och säkerställa att reglerna om målsägandebiträde, bl.a. genomförde Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten en hearing 2005 om hur utredningar angående våldtäkter kan förbättras. Utvecklingscentrum i Göteborg har fått i uppdrag att följa upp utvecklingsarbetet och i övrigt ta de initiativ som kan behövas med anledning av rapporten. Under 2006 kommer förnyade inspektioner att äga rum.
87. I november 2005 påbörjade Åklagarmyndigheten en omfattande granskning av handläggningen av brottsutredningar gällande grov kvinnofridskränkning. Granskningen är avslutad och en tillsynsrapport har lämnats (*RättsPM 2006:8 Utvecklingscentrum Göteborg*).
88. I Åklagarmyndighetens grundutbildning för åklagare samt i vidareutbildningen för åklagare finns från och med hösten 2005 en särskild utbildning avseende övergrepp mot kvinnor.

Domstolarna

89. Regeringen har i olika sammanhang uttalat vikten av ökade kunskaper om jämställdhetsfrågor i allmänhet inom domstolväsendet. Det kan t.ex. handla om synen på och bemötandet av utsatta kvinnor, så som offer för människohandel eller offer för våldtäkt eller annat våld.
90. Domstolsverket har under de senaste åren intensifierat utbildningsinsatserna när det gäller frågor om övergrepp mot kvinnor. År 2003 och 2004 ingick särskilda avsnitt om mäns våld mot kvinnor i den ordinarie vidareutbildningen för domare. Frågor om bemötande och jämställdhetsfrågor i allmänhet ingår dessutom i den obligatoriska utbildningen för nyutnämnda domare.
91. Under 2005 genomfördes en särskild utbildning om den nya sexualbrottslagen som kommer att fortsätta under 2006. År 2005 startade även en ny kurs om människohandel.

92. I februari 2006 fick Domstolsverket dessutom i uppdrag av regeringen att anordna en särskild utbildning för att öka domarpersonalens kunskaper när det gäller s.k. hedersrelaterat våld mot flickor och unga kvinnor.

Brottsförebyggande rådet och Brottsoffermyndigheten

93. År 2004 tillsatte regeringen en särskild utredare för att se över frågor som rör sexualbrottsoffer. Uppdraget redovisades i november 2005. Utredningen pekar bl.a. på möjliga orsaker till att ett sexuellt övergrepp inte anmäls. Förslag ges också på åtgärder för att öka anmälningsbenägenheten och på hur påfrestningarna på målsägande kan minimeras genom rättsprocessen. Mot bakgrund av utredningens förslag har Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i sitt regleringsbrev för 2006 fått i uppdrag att i samråd med JämO ta fram handledningsmaterial som riktar sig tillunga i syfte att belysa frågor om sexuella trakasserier och attityder. Brottsoffermyndigheten (BrOM) fick i sitt regleringsbrev för 2006 i uppdrag att ta fram ett nationellt samordningsprogram för brottsofferfrågornas hantering i samhället. I programmet skall särskilt sexualbrotten uppmärksammas. BrOM har även fått i uppdrag att ta fram en brottsofferportal och upprätta en nationell webbsida med särskild information om sexualbrott. Utredningens författningsförslag har remitterats.
94. Brottsoffermyndigheten genomförde, på uppdrag av regeringen, en särskild brottsofferundersökning angående mäns våld mot kvinnor vilken resulterade i boken *Slagen Dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige - en omfångsundersökning*.
95. Regeringen gav år 2004 Brottsförebyggande rådet i uppdrag att följa upp och utvärdera tillämpningen av lagen om besöksförbud. Uppdraget skall redovisas i mars 2007. En delrapport redovisades i juli 2005. Av rapporten framgår bl.a. att antalet ansökningar om besöksförbud ökar och att andelen besöksförbud som överträds inte har ökat sedan den förra utvärderingen 2003. Det är fortfarande omkring två tredjedelar av alla besöksförbud som beslutas av åklagare som följs.

Kriminalvården

96. Inom Kriminalvården pågår ett arbete som syftar till att ge behandling till män som dömts för våld mot kvinnor. Fokus ligger på männen och den behandling som behövs för att de inte ska återfalla i ett våldsamt beteende. I samarbete med brittiska inrikesministeriet utvecklas forskningsbaserade och utvärderingsbara motivations- och behandlingsprogram för män dömda för våld i nära relationer. Stor vikt läggs också vid att tillgodose brottsoffrens säkerhet under tiden männen vistas i anstalt.
97. I Kriminalvårdens personalutbildning ingår våld i nära relationer som en viktig och återkommande del.

Socialstyrelsen

98. Socialstyrelsen (SoS) rapporterar att det pågår en fortsatt positiv utveckling av socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor men det finns fortfarande mycket kvar att göra. På flera håll finns tydliga behov av tvärprofessionellt arbete och gränsöverskridande lösningar.

99. På uppdrag av regeringen fick SoS, tillsammans med länsstyrelserna, i uppdrag att inventera i vilken utsträckning landets kommuner har handlingsplaner för arbetet med våldsutsatta kvinnor. Uppdraget redovisades den 30 oktober 2005. Sammanfattningsvis konstateras att ca. 70 procent av kommunerna har handlingsplaner. Antalet har successivt ökat under senare år.
100. SoS har inom ramen för de uppdrag som gavs i samband med Kvinnofridspropositionen (se artikel 6 i förra rapporten) bland annat publicerat informations- och utbildningsmaterial om mäns våld mot kvinnor. Vidare har SoS under 2003 följt upp den fortbildningsinsats som flera myndigheter fick i uppdrag att genomföra i samband med Kvinnofridsreformen. Uppföljningen visade att utbildningen har lett till konkreta åtgärder.
101. SoS har tagit initiativ till *Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid* där 16 myndigheter ingår. SoS är ansvarig för den myndighetsgemensamma webbplatsen Kvinnofridsportalen. Syftet är att denna webbplats skall kunna användas av berörda myndigheter i deras arbete när det gäller mäns våld mot kvinnor.
102. SoS har fått ett särskilt uppdrag att ta fram en kunskapssammanställning om verkningfulla metoder och arbetssätt i socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor. Avsikten är att stödja en enhetlig utveckling i landet inom detta område. Uppdraget skall redovisas senast den 30 november 2006.
103. SoS har på regeringens uppdrag under 2005 utformat skriftlig information till bland annat socialtjänsten i dess arbete med personer som har skyddade personuppgifter. De flesta som har skyddade personuppgifter är kvinnor som lever under hot från en före detta make eller sambo.
104. SoS har under senare år gett stöd till ett utvecklingsarbete inom socialtjänstens familjerättsliga arbete i familjer där våld och övergrepp förekommer. Arbetet har sammanfattats i en rapporten – *Att enas kring barnen med samhällets hjälp – Samarbetssamtal när det förekommit våld i relationen*.
105. Socialstyrelsen är huvudansvarig för genomförandet av den nationella handlingsplanen mot kvinnlig könsstympning som antogs av regeringen i juni 2003. En internationell konferens har hållits med syftet att utbyta erfarenheter om effektiva metoder för att förebygga könsstympning av flickor och kvinnor. Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag, tillsammans med Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten, arrangerat fyra regionala konferenser hösten 2005 om förebyggande och stödjande arbete när det gäller kvinnlig könsstympning. I december 2003 fick Socialstyrelsen i uppdrag att vidareutveckla det förebyggande arbetet mot könsstympning av flickor och kvinnor i Sverige. Uppdraget skall redovisas den 30 juni 2006.
106. Socialstyrelsen presenterade under 2005 en lägesbeskrivning avseende kvinnor med psykiska funktionshinder som utsätts för våld. Rapporten tar bl.a. upp omfattning, bemötande, rättsliga aspekter och goda exempel på arbetssätt.

Så kallat hedersrelaterat våld

107. Sedan flera år vidtar regeringen särskilda åtgärder för att underlätta situationen för ungdomar av bägge könen som riskerar att utsättas för det som har kommit att kallas hedersrelaterat våld och förtryck från sina nära anhöriga. Satsningen omfattar totalt 180 miljoner kronor för perioden 2003–2007.
108. På regeringens uppdrag har länsstyrelserna under 2002–2003 kartlagt behovet av skyddat boende och andra åtgärder. Länsstyrelserna uppskattade att mellan 1 500 och 2 000 flickor och unga kvinnor var drabbade av hot och våld från sina nära anhöriga och att mellan tio och femton procent av dem var i behov av skyddat boende. Länsstyrelserna i de tre storstadslänen har fått medel för att stödja och utveckla skyddat boende. I början av år 2006 hade drygt 100 platser inrättats i olika boendeformer. Parallellt med storstadslänsstyrelsernas uppdrag avseende skyddat boende har alla länsstyrelser i uppdrag att arbeta med förebyggande insatser som utbildning, samverkans- och handlingsplaner, attitydpåverkande arbete etc. Även projekt drivna av frivilliga organisationer och trossamfund kan få stöd.
109. I april 2006 redovisade Socialstyrelsen en samlad lägesrapport om länsstyrelsernas insatser, *Uppföljning av medel för insatser mot hedersrelaterat våld, Delrapport avseende medel till länsstyrelserna 2004–2005*.
110. År 2005 beslutade regeringen att tillföra länsstyrelserna 34,5 miljoner kronor för fortsatt arbete mot detta våld. Samtidigt uppdrog regeringen åt Rikspolisstyrelsen att genomföra utbildning för personal på olika nivåer inom myndigheten. Åklagarmyndigheten fick i uppdrag att genomföra en undersökning och analys av handläggningen av ärenden som rör sådant våld liksom att anordna särskild utbildning i syfte att öka åklagarnas kunskap och kompetens om denna typ av brott. Vidare fick Institutet för metodutveckling i socialt arbete (IMS) vid Socialstyrelsen i uppdrag att inventera vilken forskning, uppföljning och utvärdering av arbetsmetoder som finns i länder där arbete med utsatta ungdomar har pågått under längre tid. Dessutom skall IMS följa upp utfallet av olika insatser som nu prövas regionalt och lokalt med hjälp av de särskilda medel som regeringen har anvisat till länsstyrelserna. Slutligen fick Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST) stöd för att utvidga sin dialog med trossamfunden.
111. I början av 2006 uppdrog regeringen till Domstolsverket att anordna en särskild utbildning för att öka domarpersonalens kunskaper och kompetens när det gäller hedersrelaterade brott mot flickor och unga kvinnor samt pojkar och unga män. Myndigheten för skolutveckling fick i uppdrag att föreslå och även genomföra insatser för att förebygga och motverka sådant våld och förtryck och på detta sätt främja skolornas jämställdhetsarbete. Slutligen fick Ungdomsstyrelsen i uppdrag att stödja nätverksbyggande insatser för tjejjourer och kompetensutveckling i dessa frågor.
112. I juni 2006 tillförde regeringen länsstyrelserna ytterligare knappt 36 miljoner kronor för stöd till insatser till flickor och unga kvinnor, pojkar och unga män som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld. Av de tillförda medlen avser 5 miljoner stöd till insatser på nationell eller länsövergripande nivå.

113. År 2005 fick Socialstyrelsen i uppdrag att göra en nationell kartläggning av förekomsten av s.k. hedersrelaterat hot och våld mot ungdomar från nära anhöriga. Kartläggningen skall vara uppdelad på kön och särredovisa omfattningen av hedersrelaterat hot och våld mot ungdomar på grund av deras sexuella läggning.
114. I slutet av 2004 anordnade regeringen en internationell konferens om patriarkalt våld. En rapport från konferensen, *Combating patriarchal violence against women – focusing on violence in the name of honour*, har publicerats.
115. Regeringen har även publicerat rapporten *Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet - en kartläggning av åtgärder mot patriarkalt våld och förtryck, särskilt i hedersnamn, mot kvinnor och homo- och bisexuella samt transpersoner*.

Artikel 4 – Påskyndande åtgärder för att uppnå jämställdhet

Artikel 4.1 – 4.2

116. Se Sveriges andra och tredje rapporter. Åtgärder för att påskynda faktisk jämställdhet inom olika områden beskrivs under respektive artikel i denna rapport.
117. För en inledande redogörelse för svensk lagstiftning ägnad att skydda moderskapet hänvisas till Sveriges tidigare rapporter. Åtgärder som syftar till att underlätta för föräldrar att förena förvärvsarbete och familj redovisas under artikel 11.2.c. Se även artikel 5.b. om föräldraförsäkring.
118. Enligt föräldraledighetslagen har en kvinna som väntar barn, nyligen fått barn eller ammar rätt att bli omplacerad till ett annat arbete med bibehållna anställningsförmåner under förutsättning att hon har förbjudits att fortsätta sitt vanliga arbete enligt arbetsmiljöregleringen.
119. JämO genomförde under år 2002 en informationskampanj mot diskriminering av gravida kvinnor. Kampanjen var den första delen av projektet ”barn OCH jobb”. vilken syftade till att informera allmänheten om de regler och rättigheter som gäller och aktivt påverka arbetsmarknadens parter och politiska beslutsfattare så att diskriminering som har samband med graviditet upphör. Under 2003 startade den andra delen i projektet och den handlade om föräldraskap och arbete. Syftet var att förmå arbetsgivare att underlätta för småbarnsföräldrar att förena förvärvsarbete och föräldraskap och att informera föräldrar och blivande föräldrar om de regler i arbetslivet som gäller vid föräldraskap. Denna satsning har inneburit att frågan uppmärksammas och att fler kvinnor anmäler till JämO att de missgynnats av skäl som har samband med graviditet. JämO har slutit ett flertal förlikningar i ärenden som har samband med graviditet.

Artikel 5 – Könsstereotypa mönster

120. Här hänvisas även till inledningen och vad som beskrivits om den svenska regeringens arbete med att bryta den rådande könsmaktsordningen.
121. På regeringens uppdrag genomförde Statistiska Central Byrån (SCB) en ny tidsanvändningsstudie, vilken presenterades 2002. Den förra studien genomfördes

tio år tidigare (se Sveriges fjärde rapport). Den senaste studien visar bl.a. att under 1990-talet så minskade skillnaderna mellan kvinnor och män när det gäller det obetalda arbetet, vilket förklaras av att kvinnor minskat sitt obetalda arbete och män har minskat sitt betalda arbete. Studien visar också att trots att kvinnors deltagande på arbetsmarknaden (det betalda arbetet) är nästan lika högt som mäns så utför kvinnorna 58 procent av det obetalda arbetet i hemmet. En positiv utveckling är att mäns uttag av föräldrapenningdagar ökat något.

122. En asymmetrisk fördelning mellan kvinnor och män av hem- och omsorgsarbetet försvårar kvinnors möjligheter till betalt arbete, ekonomisk självständighet och deltagande i samhällslivet. Som redovisats i inledningen i denna rapport så innehåller regeringens jämställdhetspolitiska proposition ett nytt delmål om en jämn fördelning mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Målet har betydelse för insatser inom bl.a. ekonomisk familjepolitik, omsorgsfrågor och arbetsmarknadsfrågor. Målet omfattar obetalt hemarbete, omsorgen om de äldre samt omsorgen om barnen.

Artikel 5 a – Mäns ansvar m.m.

Mäns ansvar för jämställdhet

123. I april 2002 avslutades projektet Män och jämställdhet (se förra rapporten) med rapporten *Vill man ha jämställdhet?* I rapporten framkommer att den främsta anledningen till att män inte vill engagera sig i jämställdhetsarbetet är den samhällsstruktur som innebär att män är överordnade kvinnor och att kvinnor och män inte förväntas arbeta med samma uppgifter.
124. Under 2005 har jämställdhetsministern kallat till två runda bordssamtal för att diskutera mäns ansvar för kvinnofrid. Inbjudna har varit organisationer som arbetar för jämställdhet bl.a. Kvinnojourernas riksförbund, Manliga nätverket och andra mansnätverk som engagerat sig i frågan om mäns våld mot kvinnor samt fackförbund, idrottsförbund, representanter från försvaret och olika forskare.
125. Det arbete som görs för att uppmuntra pappor att ta ut föräldraledighet är också ett led i arbetet med att förändra beteendemönster och attityder. Se nedan under artikel 5 b.

Sexualiseringen av det offentliga rummet och medias roll

126. Kön och makt i medier, reklam och andra offentliga rum speglar den bristande jämställdheten i samhället, samtidigt som den också bidrar till att upprätthålla den. Forskning pekar på att det skett en förgrovning av bilder och tilltal de senaste tio åren och denna tendens har kallats för sexualiseringen av det offentliga rummet. Inom jämställdhetspolitiken är detta ett av regeringens fem fokusområden för mandatperioden.
127. Frågan om tillsättandet av en utredning om könsdiskriminerande reklam bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

128. Regeringen har avsatt 2,5 miljoner kronor till arbete i projektform gällande sexualiseringen av det offentliga rummet. Projekten pågår och kommer att redovisas under 2006.
129. I juni 2005 avslutades projektet FLICKA som på regeringens uppdrag pågått sedan november 2003. Projektet FLICKA har syftat till att få till stånd en diskussion om den kommersialisering och sexualisering som flickor och pojkar konfronteras med i sin vardag och hur det påverkar deras bild av sig själva och varandra. Projektet har vidare syftat till att få till stånd en dialog med media, reklambranschen, annonsörer m.fl. om deras roll och ansvar när det gäller påverkan av barn och unga. Under 2004 arrangerades 25 FLICKA-dagar i lika många städer. Cirka 50 000 flickor och pojkar har deltagit för att diskutera självkänsla, jämställdhet, ideal och identitet. Ett hundratal frivilligorganisationer har engagerats runt om i landet.
130. År 2003 fick dåvarande Vårdsskildringsrådet ett tilläggsuppdrag som innebär att rådet ska ha ett tydligt genusperspektiv på sitt arbete, samt ägna våldsskildringar och pornografi särskild uppmärksamhet, eftersom detta medieinnehåll befaras ha störst skadliga effekter på barn och unga. 2004 bytte rådet namn till Medierådet. Under 2005 har Medierådet gett ut två rapporter "Ungar och medier 2005 – Fakta om barns och ungas användning och upplevelser av medier" samt "Våld och pornografi i medierna – åsikter om medieväldets och pornografins påverkan på unga människor". 2004 gjorde Medierådet också en inventering av forskning om våld och pornografi i bildmedier i relation till flickor och pojkar som heter "Porr, våld och mediebarn".
131. Medierådets verksamhet inriktas på barns och ungas mediesituation. Enligt ett tilläggsdirektiv år 2003 skall verksamheten helt inriktas på att minska risken för att barn och unga utsätts för skadligt medieinnehåll och våldsskildringar och pornografi skall ägnas särskild uppmärksamhet. Enligt dessa direktiv skall rådet även ha ett tydligt jämställdhetsperspektiv i sitt arbete. Detta kan t.ex. innebära att samla in erfarenheter och följa kunskapsutvecklingen när det gäller hur flickor respektive pojkar påverkas av innehållet i medierna samt att belysa skillnader mellan pojkars och flickors medieanvändning och peka på vilka effekter sådana skillnader kan få.
132. Radio och TV i allmänhetens tjänst har en viktig roll när det gäller att inte sprida schabloniserade och stereotyper av män och kvinnor eller av maktstrukturer och könsroller i samhället. Propositionen *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007-2012* innehåller förslag till villkor och riktlinjer som skall gälla under kommande tillståndsperiod för den radio- och TV-verksamhet i allmänhetens tjänst som bedrivs av Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR). I propositionen framgår att jämställdhet mellan kvinnor och män är en självklar del av den demokratiska grundtanken om alla människors lika rättigheter. Hävdandet av jämställdhet mellan kvinnor och män följer också av den s.k. demokratibestämmelsen i radio- och TV-lagen.

Artikel 5 b – Föräldraförsäkring, föräldraledighet, föräldrautbildning

133. Se Sveriges föregående rapporter för en inledande redogörelse av det svenska föräldraförsäkringssystemet.

134. Den svenska föräldraförsäkringen består som redovisats i tidigare rapporter av tre förmåner; havandeskapspenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.
135. Idag har föräldrarna rätt till föräldrapenning i totalt 480 dagar per barn. Föräldrapenning betalas med 80 procent av föräldrarnas inkomst under 390 dagar. För föräldrar som har låg eller ingen inkomst alls betalas ersättning ut med 180 kronor per dag. För resterande 90 dagar betalas föräldrapenning ut med 180 kronor per dag.
136. År 2002 infördes ytterligare en mamma- och pappamånad, vilket innebär att föräldrarna inte kan överlåta 60 av dagarna med föräldrapenning till varandra. Som beskrivits i Sveriges fjärde rapport så infördes den första mamma- och pappamånaden år 1995.
137. Vid en jämförelse med två år gamla barn födda 1995-2002 har skillnaden i uttag av föräldrapenning mellan föräldrarna minskat över tiden. Mödrarna tar dock fortfarande ut den största andelen av dagarna. För barn födda 2002 som hunnit bli två men inte tre år hade mammorna i genomsnitt tagit ut 257 dagar mer än papporna. Motsvarande siffra för barn födda 1999 var 288 dagar. Införandet av den ytterligare reserverade månaden 2002 påverkar sannolikt utvecklingen mot en jämnare fördelning. Av det antal vuxna som under 2004 fick föräldrapenning var 43,2 procent män vilket kan jämföras mot 42,7 procent 2003.
138. Från och med den 1 juli 2006 höjs inkomsttaket vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst. Det höjda inkomsttaket skall tillämpas vid beräkning av bland annat föräldrapenning, havandeskapspenning och tillfällig föräldrapenning. Enligt regeringens analys i budgetpropositionen för 2005 kan denna höjning vara ett sätt att förmå de pappor som i dag har inkomst över taket att höja sitt uttag av föräldraleddighet.
139. Utredningen *Reformerad föräldraförsäkring - Kärlek, Omvårdnad, Trygghet* presenterade år 2005 sina förslag om förändringar i föräldraförsäkringen. I utredningen finns bl.a. förslag om jämnare fördelning av föräldrapenningdagarna (den betalda ledigheten) mellan mamman och pappan. Utredningens betänkande är under beredning inom Regeringskansliet.
140. I juni 2001 fick Folkhälsoinstitutet (FHI) i uppdrag av regeringen att samla in, analysera och sprida kunskap om hur föräldrastöd av olika slag kan utformas för att göra verklig nytta. FHI överlämnade i januari 2005 rapporten *Nya verktyg för föräldrar – förslag till nya former av föräldrastöd*. I rapporten lämnas bl.a. förslag till föräldrastöd under olika delar av barnets uppväxt samt förslag till metoder och innehåll i föräldrautbildningen utifrån barnets utveckling och behov.
141. Regeringen har med anledning av rapporten i regleringsbrevet för FHI för 2006 angett att institutet skall redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att sprida den metodkunskap som sammanställts i rapporten samt bedöma i vilken utsträckning denna kunskapsspridning har bidragit till utvecklingen av föräldrautbildning och föräldrastöd. Vidare beslutade regeringen i mars 2006 att stödja framtagandet av ett DVD-/videomaterial riktat till föräldrastödsgrupper.

Artikel 6 – Handel med kvinnor och utnyttjande av kvinnor i prostitution.

142. Sverige har undertecknat och ratificerat FN:s Tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet.
143. Sverige undertecknade Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel (Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS no.197) den 16 maj 2005.
144. I samband med en ändring av brottsbalkens bestämmelser om sexualbrott utvidgades förbudet mot köp av sexuella tjänster den 1 april 2005 till att omfatta fall där ersättningen har utlovats eller getts av en tredje person. Även försök att köpa en tillfällig sexuell tjänst är straffbara. Brottet omfattar alla typer av sexuella tjänster, oberoende av om de köpts på gatan, på en bordell, på ett massageinstitut, via en eskorttjänst eller under andra liknande omständigheter.
145. Socialstyrelsen (SoS) har regeringens uppdrag att följa och samla kunskap om prostitutionens omfattning och utveckling, de sociala insatser som bedrivs på lokal nivå samt vid behov ge stöd till utvecklingen och förbättring av det lokala arbetet. SoS har presenterat två kartläggningar på området, 2000 respektive 2004. Den senaste slog fast att antalet kvinnor i prostitution i Sverige har sjunkit från ca 2 500 före sexköpslagens ikraftträdande 1999 till ca 1 500 år 2002. I de tre storstäderna utnyttjades färre kvinnor i gatuprostitution 2003 i jämförelse med före sexköpslagens ikraftträdande. Även antalet köpare hade minskat.
146. År 2002 uppskattade polisen i Stockholm och Socialtjänstens Prostitutionsgrupp i Göteborg att 200 – 250 kvinnor såldes för sexuella ändamål i Sverige via Internet. År 2003 gjordes en forskningsstudie, Sexindustrin på nätet. Studien visade att ett förhållandevis lågt antal kvinnor, 80 – 100, såldes för sexuella ändamål via Internet i Sverige. Under år 2004 beräknade den nationella rapportören för människohandel vid Rikskriminalpolisen (RKP) att 400–600 kvinnor och flickor utsattes för människohandel i Sverige.
147. När det gäller det som ibland benämns som s.k. dold prostitution, d.v.s. de prostitutionsverksamheter som bedrivs inomhus, menar RKP att en förutsättning för att handeln med kvinnor för sexuella ändamål ska löna sig för människohandlarna är att de kan etablera kontakt med potentiella köpare och bereda dem tillgång till offren. Polisen prioriterar bekämpningen av inomhusprostitutionen i t.ex. lägenhetsbordell eller genom aktiva polisinsatser både i form av informationsinhämtning, avlyssning, bevakning samt omfattande spaning på Internet. Dessutom ingår det i socialtjänstens prostitutionsgruppers verksamhet att etablera kontakt med personer som utnyttjas i inomhus- såsom i utomhusprostitution. Utöver detta har vissa prostitutionsgrupper och frivilligorganisationer gjort undersökningar om och utarbetat metoder för den uppsökande verksamheten för de personer som prostituerats genom webbsidor på Internet.

148. För att ytterligare möjliggöra för polisen att utreda och bekämpa människohandel för sexuella ändamål beslutade regeringen 2003 att under perioden 2004 – 2006 avsätta minst 10 miljoner kronor årligen av ordinarie anslag till Rikspolisstyrelsen. Medlen har använts för bl.a. operativt arbete, bekämpning av prostitutionsverksamheter på Internet, utbildningsinsatser för kontaktpersoner och lokala polismyndigheter.
149. Den 1 juli 2002 utökades brottsbalken med en bestämmelse genom vilken handel med människor för sexuella ändamål kriminaliserades. Tillämpningsområdet omfattar all gränsöverskridande handel med människor för sexuella ändamål, där förövaren utnyttjar en persons utsatta belägenhet. Bestämmelsen är också tillämplig när någon tar emot, transporterar eller inhyser en person i syfte att personen ska utnyttjas sexuellt. Försök, förberedelse eller stämpling till människohandel för sexuella ändamål, eller underlåtenhet att avslöja ett sådant brott, kriminaliserades också. Enligt lagstiftningen kan en person som gjort sig skyldig till människohandel dömas till fängelse i lägst två och högst tio år, eller om brottet anses mindre grovt, till fängelse i högst fyra år.
150. Den svenska lagstiftningen om handel med människor ändrades den 1 juli 2004 för att Sverige skulle kunna tillträda FN:s Tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och rådets rambeslut av den 19 juli 2002 om bekämpande av människohandel (2002/629/RIF). Det kriminaliserade området utvidgades genom ändringarna till att omfatta alla former av handel med människor, inklusive sådan som sker inom landets gränser, i syfte att personen ska utnyttjas bl.a. i tvångsarbete eller för avlägsnande av organ.
151. I februari 2006 utsåg regeringen en utredare med uppgift att granska 2004 års lagstiftning mot människohandel. Utredaren kommer att utvärdera tillämpningen av lagstiftningen, föreslå eventuella ytterligare ändringar av lagstiftningen för att Sverige ska kunna ratificera Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel, och granska om den svenska strafflagstiftningen erbjuder ett tillfredsställande skydd mot barnäktenskap och tvångsäktenskap. Granskningen kommer att avslutas den 30 juni 2007.
152. Den 1 april 2005 höjdes straffmaximum för grovt koppleri från fängelse i sex år till åtta år.
153. Enligt de årliga lägesrapporterna från den nationella rapportören om människohandel avhåller förbudet mot köp av sexuella tjänster människohandlare från att etablera sig i Sverige och fungerar som en barriär mot människohandel.
154. År 2005 inledde Rikskriminalpolisen (RKP) vid Rikspolisstyrelsen en specialutredning avseende omfattningen av minderåriga offer för människohandel i Sverige.
155. I samarbete med den nationella rapportören om människohandel organiserar regeringskansliet regelbundet seminarier och workshops för anställda inom rättsvä-

sendet, bland annat åklagare, polis, domare och polisaspiranter om den svenska politiken och lagstiftningen om prostitution och människohandel.

156. Flera polisdistrikt har inrättat specialenheter som arbetar riktat mot människohandel och prostitution.
157. Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet anmäldes år 2005 44 fall av människohandel och 94 fall av koppleri. Samma år anmäldes 460 personer för brott mot förbudet mot köp av sexuella tjänster. Från januari 1999 till februari 2006 anmäldes över 1 300 personer enligt bestämmelsen om förbud mot köp av sexuella tjänster.
158. Den 1 oktober 2004 ändrades utlänningslagen och en ny bestämmelse infördes som gör det möjligt att utfärda ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för offer för och vittnen till, bland annat, människohandel. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kan utfärdas till offer för människohandel om det anses nödvändigt för att genomföra en förundersökning eller huvudförhandling i brottmål och tillståndet kan beroende på målets komplexitet förlängas på begäran av förundersökningsledaren. Någon yttersta gräns för tillståndet finns inte. Under vistelsen i Sverige har offer och vittnen rätt till bl.a. hälso- och sjukvård och ekonomiskt bistånd.
159. År 2005 fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att ta fram särskild skriftlig information till kommunerna om ändringarna i utlänningslagen och de ovan nämnda rättigheter som offer för människohandel har.
160. Sedan år 2001 drivs ett projekt mot prostitution och människohandel inom regeringskansliet. Inom projektet har man tagit fram och genomfört en rad åtgärder som ett led i regeringens nationella och internationella ansträngningar för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel.
161. Vid ett informellt nordiskt-baltiskt ministermöte i Vilnius i Litauen i juni 2001 beslöt jämställdhetsministrarna att genomföra en gemensam kampanj för att sprida information och höja medvetenheten om handel med kvinnor i de nordiska och baltiska länderna. Den nordisk-baltiska kampanjen, som delvis finansierades av Nordiska ministerrådet, genomfördes år 2002 och samordnades av Sverige. I juni 2004 publicerade Nordiska ministerrådet kampanjens slutrapport.
162. Den svenska delen av den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor hade till övergripande syfte att öka medvetenheten och kunskapen om prostitution och den globala handeln med kvinnor genom information till, och utbildning av, regeringen och andra offentliga myndigheter, icke-statliga organisationer, media och allmänheten. Den nationella kampanjen fokuserade också på olika åtgärder riktade mot köpare och potentiella köpare av kvinnor och barn, främst flickor, i prostitution i Sverige, och mot män som reser utomlands i avsikt att köpa och utnyttja kvinnor och barn i prostitution.
163. Den svenska regeringen arbetar med att ta fram ett nationellt handlingsprogram mot människohandel, som består av två nationella handlingsplaner: en nationell handlingsplan för det fortsatta arbetet med att bekämpa prostitution och handel med

människor för sexuella ändamål, särskilt kvinnor och barn, och en nationell handlingsplan för arbetet med att bekämpa människohandel för arbetskraftexploatering, handel med organ samt andra former av utnyttjande.

164. Den nationella handlingsplanen (nedan kallad handlingsplanen) för det fortsatta arbetet med att bekämpa prostitution och handel med människor för sexuella ändamål kommer att omfatta en översyn av redan utförda åtgärder, åtgärder för att förebygga och motverka efterfrågan på människor, särskilt kvinnor och barn, för prostitution och människohandel för sexuella ändamål och insatser för att skydda och bistå offren. Handlingsplanen kommer också att innehålla åtgärder riktade mot rättsväsende, polis och socialtjänst samt åtgärder för att främja och stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna och utjämna sociala, politiska, rättsliga och ekonomiska ojämlikheter i ursprungs- och transitländerna.

Del II

Artikel 7 – Avskaffa diskriminering av kvinnor i landets politiska och offentliga liv

165. Regeringen har i en skrivelse till riksdagen våren 2004 konstaterat att Demokratipolitiken bör utgå från en feministisk analys av demokratins villkor och funktionssätt.
166. Som utgångspunkt för regeringens fortsatta arbete inom jämställdhetsområdet behövs en aktuell, samlad och lättillgänglig statistik över fördelningen av kvinnor och män på maktpositioner i Sverige. En utredning har tillsatts för att kartlägga och redovisa könsfördelningen på maktpositioner i Sverige. Utredningen skall lämna sin rapport senast den 1 november 2006.
167. Se även information om minoritetspolitiken under artikel 2 c.

Artikel 7.a – Valdeltagande

168. Före allmänna val genomförs kampanjer i syfte att höja valdeltagandet. Dessa kampanjer riktar sig mot grupper som har lägre deltagande än andra. Bland de grupper som idag röstar i mindre utsträckning än andra finns unga kvinnor och unga män, arbetslösa kvinnor och män samt kvinnor och män med utländsk bakgrund d.v.s. är utrikes födda eller inrikes födda men med två utrikes födda föräldrar. Insatser genomförs också inför de allmänna valen 2006 inom ramen för regeringens långsiktiga åtgärdsprogram, *Delaktiga Sverige*, som syftar till att bekämpa utanförskap och öka människors delaktighet i det svenska samhället och bl.a. bidra till att främja jämställdheten mellan kvinnor och män.
169. Det har länge funnits en skillnad i valdeltagande mellan kvinnor och män, där kvinnor har röstat i högre utsträckning än män. Skillnaden har dock minskat och i stort sett försvunnit i och med det senaste allmänna valet 2002. Skillnaden i mäns och kvinnors valdeltagande ser dock olika ut beroende på vilka grupper man tittar på. Bland unga varierar valdeltagandet över tiden t.ex. vid 1998 års val hade unga män ett högre valdeltagande medan det i 2002 års val var de unga kvinnorna som hade c:a

4 procentenheters högre valdeltagande än männen. Bland de äldsta väljarna röstar männen i högre utsträckning medan kvinnorna i gengäld har ett högre valdeltagande bland medelålders personer. Bland utrikes födda personer har kvinnor ett högre valdeltagande än män.

Artikel 7.b. – Förtroendevalda

170. Den 1 juli 2002 infördes flera lagändringar när det gäller bl.a. villkoren för förtroendevalda. Regeringen bedömde att dessa ändringar skulle kunna bidra till att uppnå jämställdhet. Lagändringarna handlar bl.a. om vidgade möjligheter till ledighet från anställning samt möjlighet att få ersättning för tillsyn av barn.
171. Regeringen har en pågående dialog med representanter för lokal och regional politisk nivå, bl.a. för att öka kvinnors politiska deltagande. Män är överrepresenterade och kvinnor underrepresenterade högre upp i makthierarkin och det finns fortfarande en könssegregering på olika politikområden. I kommunerna är andelen kvinnor på ordförandeposterna ungefär 30 procent och andelen män 70 procent. På regional nivå är kvinnor mindre underrepresenterade. Kvinnor respektive män utgör 47 respektive 53 procent av kommittéerna för verksamhets- och resursfrågor, samt 44 respektive 56 procent av länsstyrelsekommittéerna generellt.
172. Flera studier har gjorts för att bl.a. utgöra underlag i regeringens fortsatta arbete med att stärka kvinnors makt och inflytande i den politiska beslutsprocessen. I september 2005 presenterade Uppsala universitet, på regeringens uppdrag, en rapport om strukturella hinder och bemötanden i svensk politik ur ett diskrimineringsperspektiv. Rapporten är en samlad kunskapsöversikt och behandlar diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, ålder, funktionshinder och sexuell läggning. När det gäller bl.a. kön handlar det i första hand om att komplettera den existerande forskningen för att få en mer heltäckande bild av hur bemötandet ser ut.
173. På regeringens uppdrag samlas också statistik in kontinuerligt kring kvinnors och mäns deltagande mellan valen i föreningslivet och i det politiska livet. Detta arbete är ett led i uppföljningen av demokratipolitiken och ett underlag för att kunna ta ställning till framtida insatser på området.

Fördelningen av kvinnor och män i politiska församlingar, offentliga och privata styrelser, offentligt ägda företag och privata näringslivet

Riksdag och regering

174. Sedan 1994 års val har den svenska regeringen varit sammansatt i stort sett av lika antal kvinnor och män. Ministerposterna är inte uppdelade efter traditionellt ”kvinnliga” respektive ”manliga” intresseområden, utan kvinnor och män utses efter kompetens, t.ex. är kulturministern och utbildningsministern en man, försvarsministern en kvinna och folkhälso- och socialtjänstministern en man. Statsministerposten har dock alltid upprätthållits av en man.

175. I riksdagen har kvinnorna sedan valet 2002 45 procent av platserna och männen 55 procent. Följande tabell visar fördelningen av kvinnor och män i riksdagen i procent och antal inom de sju politiska riksdagspartierna.

Parti	Kvinnor		Män		Summa
	Antal	procent	Antal	procent	
Socialdemokraterna (s)	68	47,2	76	52,8	144
Moderata samlingspartiet (m)	22	40,0	33	60,0	55
Folkpartiet liberalerna (fp)	23	47,9	25	52,1	48
Kristdemokraterna (kd)	10	30,3	23	69,7	33
Vänsterpartiet (v)	14	46,7	16	53,3	30
Centerpartiet (c)	11	50,0	11	50,0	22
Miljöpartiet de gröna (mp)	10	58,8	7	41,2	17
Summa	158	45,3	191	54,7	349

Källa: Valmyndigheten/riksdagens hemsida

176. Ledamöterna i utskotten är inte uppdelade efter en traditionellt kvinnlig respektive manlig intressesfär, utan fördelar sig jämnt över de olika ansvarsområdena. Dock innehåser de flesta ordförandeposterna i de 16 utskotten samt i EU-nämnden av män, 10 män och 6 kvinnor.

Kommuner och landsting

177. Efter valet 2002 var könsfördelningen i kommunfullmäktige i genomsnitt 42 procent kvinnor och 58 procent män. Det är en mindre jämställd fördelning än vid valet 1998, en nedgång i kvinnors representation med 3 procentenheter i kommunfullmäktige.

178. Ett aktivt jämställdhetsarbete har inneburit att representationen på ordförandeposterna i landstingen idag är 44 procent kvinnor och 56 procent män. Många yrkeskategorier inom hälso- och sjukvården är dock fortfarande starkt kvinnodominerade, samtidigt som män fortfarande är överrepresenterade på olika beslutsfattande positioner inom vården.

Offentliga styrelser

179. År 2004 var andelen kvinnor i de centrala myndigheternas styrelser i genomsnitt 48 procent och män 52 procent. I de regionala styrelserna var könsfördelningen i genomsnitt 50-50. Detta innebär att målet om lika andel kvinnor och män är nära uppfyllelse, dock är det något kvar när det gäller de centrala statliga styrelserna. Detsamma gäller könsfördelningen bland ordföranden där ungefär två tredjedelar män.

180. Med syfte att minska den sneda könsfördelningen bland ordföranden avser regeringen att under de närmaste åren ägna särskild uppmärksamhet åt tillsättningen av dessa.
181. Den totalt sett jämna fördelningen av kvinnor och män har uppnåtts tack vare ständigt uppmärksamhet på könsfördelningen vid nomineringar och tillsättningar. Rutinen innebär bl.a. att nominerande instans måste föreslå en kvinna och en man till varje post, så att regeringen kan välja underrepresenterat kön, och sätta samman styrelse med jämn könsfördelning.

Myndighetschefer

182. Mansdominansen har minskat något när det gäller befattningar som myndighetschef. År 2003 var andelen män bland myndighetscheferna ca 68 procent medan andelen kvinnor var ca 32 procent. Den 1 januari 2006 var andelen män 66 procent medan andelen kvinnor bland myndighetscheferna uppgick till 34 procent.

Offentligt ägda företag

183. Den svenska staten är Sveriges största företagsägare. Genom Regeringskansliet förvaltas företag värda omkring 500 miljarder kronor och som sysselsätter cirka 200 000 personer. I styrelserna för dessa företag sitter cirka 400 personer. För att komma ifråga för en styrelseplats fordras en allmän kompetens inom antingen löpande affärsverksamhet, affärsutveckling, branschkunskap, finansiella frågor eller andra relevanta områden. Sammansättningen ska också ske så att en balans uppnås avseende kompetens, bakgrund, ålder och kön. Ett delmål som sattes upp av regeringen 1999 var att minst 40 procent av styrelseledamöterna skulle vara kvinnor senast 2003. 1999 var kvinnorepresentationen 28 procent. Målet om 40 procent uppnåddes i juni 2003. I maj 2006 var andelen kvinnor 47 procent i de statligt helägda bolagen. Resultaten rörande de statligt ägda bolagen har uppnåtts genom en målmedveten och aktiv ägarstyrning (corporate governance).
184. VD- poster och ledningsgrupper domineras fortfarande av män. Kvinnorepresentationen bland dessa är betydligt lägre än i styrelserna. Män innehar 86 procent av VD – posterna och 77 procent av befattningarna i ledningsgrupperna. Statens ägarpolicy föreskriver att företagen bör vara ett föredöme i jämställdhetsarbete och regeringen ser det som en fortlöpande och angelägen uppgift att ta tillvara den kompetens som kvinnor och män representerar, inte minst genom tillsättningar på chefsnivå. Dessa följs upp årligen genom bolagens återrapportering till regering och riksdag.

Privat näringsliv

185. Inom det privata näringslivet går utvecklingen mycket långsammare. Regeringen fattade år 2002 beslut om projektet *Jämmt på toppen*, som syftade till att höja medvetandet hos beslutsfattare på ledande poster och till att ge företagen verktyg för en jämställd rekryteringsprocess. Inom ramen för projektet anordnade länsstyrelserna seminarier i sina respektive län för VD: ar, styrelseledamöter och chefskandidater. Sammanlagt deltog ca 300 företag. Utvärderingen visade att deltagarna var mycket nöjda och hade fått ökade kunskaper om bl.a. fällorna i urvalsprocessen.

186. Regeringen har deltagit i det EU finansierade projektet *Women to the Top*, vilket hade som syfte att påskynda processen med att få fler kvinnliga toppchefer i näringsliv och offentlig förvaltning.
187. Regeringen tillsatte år 2002 Utredningen om kvinnor på ledande poster i näringslivet för att göra en kartläggning av jämställdheten inom stora organisationer. I utredningens betänkande *Mansdominans i förändring* konstateras bl.a. att mansdominansen på ledande positioner består i stora organisationer i den privata sektorn. Det konstateras också att det visserligen pågår ett förändringsarbete i organisationerna som syftar till att skapa en jämnare könsfördelning, men att kvinnornas andel i styrelser i privatägda aktiebolag endast har ökat från 2 procent till 8 procent under de senaste tio åren (personalrepresentanter är inte inkluderade).
188. I samband med att utredningen *Mansdominans i förändring* avlämnade sitt betänkande år 2003 arrangerade regeringen flera rundabordskonferenser mellan företrädare för näringslivet och regeringen, där deltagarna bl.a. inbjöds lämna skriftliga förslag till åtgärder. I slutet av 2003 arrangerade regeringen en stor konferens för en bredare krets inom näringsliv och samhälle för att diskutera dessa förslag och andra idéer för att snabba upp utvecklingen mot en jämnare könsfördelning på ledande poster och i styrelser.
189. Regeringen och riksdagen har också vidtagit lagstiftningsåtgärder för att åstadkomma en jämnare könsfördelning. Den 1 januari 2004 trädde nya regler i kraft om att könsfördelningen i företagsledningarna ska redovisas i företagets årsredovisningar. Genom de nya reglerna synliggörs könsfördelningen bland de ledande befattningshavarna i företagen på ett bättre sätt än tidigare.
190. Mansdominansen minskade i börsbolagens styrelser från 95 procent år 2000 till 84 procent år 2005.
191. För att undersöka möjligheten av att ytterligare snabba upp processen mot en jämnare könsfördelning tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att undersöka om och i så fall hur en lagstiftning om kvotering på grund av kön i styrelserna skulle kunna införas i svensk lagstiftning. I direktiven till uppdraget påtalas att lösningar som innebär att bolagen på egen hand åstadkommer en tillfredsställande könsfördelning i styrelserna i första hand bör eftersträvas, men att lagstiftningsåtgärder kan behöva övervägas om detta inte skulle ske. Utredningen redovisades i början av juni 2006. Utredningen skall skickas på remiss och kommer därefter att beredas inom regeringskansliet.

Domstolarnas sammansättning

192. I syfte att lyfta fram behovet av en jämnare könsfördelning bland domarpersonalen genomförde regeringen år 2003 vissa ändringar i de regler som styr utnämningen av domare. Vidare har insatserna för att få fler kvinnliga domare intresserade av ledarskapsfrågor och därmed få fler kvinnor att söka chefsbefattningar intensifierats. Antalet kvinnliga domare, även domstolschefer och andra chefsdomare, har stadigt ökat sedan regeringens förra rapport.

Allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar.

193. År 2005 utgjorde kvinnorna 28 procent och männen 72 procent av de ordinarie domarna i de allmänna domstolarna. Det är en ökning med 11 procentenheter sedan 1999. År 2005 utgjorde kvinnorna 33 procent och männen 67 procent av de ordinarie domarna vid de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det är en ökning med 6 procentenheter sedan 1999. Även andelen kvinnliga chefsdomare har ökat under de senaste åren.

Arbetsdomstolen

194. År 2004 utgjorde 48 procent respektive 52 procent av de ordinarie ledamöterna i Arbetsdomstolen kvinnor respektive män. Samma år utgjorde 44 procent av ersättarna i Arbetsdomstolen kvinnor och 56 procent män. Den sammanlagda fördelningen mellan kvinnor och män är oförändrad.

Artikel 7.c – Föreningslivet

195. Ett nytt bidragssystem för kvinnors organisering har nyligen införts i syfte att stödja kvinnors organisering i egna organisationsformer.

196. Bidraget till kvinnors organisering kommer successivt att utökas under åren 2006 till 2008, från ca. 3 miljoner kronor till 28 miljoner kronor. Bidraget hanteras av *Delegationen för fördelning av statsbidrag för kvinnors organisering och jämställdhetsprojekt* och ingår i den särskilda satsning om att öka stödet bl.a. till kvinnors organisering (se artikel 2 f.) som presenterades i budgetpropositionen 2006.

197. En särskild utredare har förordnats hösten 2005 för utreda den nuvarande statliga folkrörelsepolitiken och lämna förslag om den framtida folkrörelsepolitikens inriktning, omfattning och utformning. Utredaren skall särskilt beakta de förändringar som pågår när det gäller kvinnors och mäns engagemang och sätt att organisera sig samt vad som främjar respektive försvårar deras organisering. Utredaren skall redovisa vilka konsekvenser som lämnade förslag får för kvinnors och mäns förutsättningar att bilda och delta i föreningar och folkrörelser bl.a. utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Utredningen skall vara klar den 30 juni 2007.

198. Regeringen har nyligen i sin proposition om jämställdhet gjort bedömningen att utgångspunkten på folkrörelseområdet bör vara att det ställs villkor om att ett jämställdhetsperspektiv skall beaktas som villkor för statliga organisationsbidrag till ideella organisationer. Införande av krav om ett jämställdhetsperspektiv kommer att ske successivt, t.ex. i regleringsbrev och när nya bidragssystem införs eller ändringar sker i bidragssystemen av andra skäl.

Artikel 8 – Internationell representation och internationellt deltagande

199. Utrikesdepartementet har gett hög prioritet åt att få fram flera kvinnliga kandidater till höga, internationella befattningar. Antalet kvinnliga myndighetschefer har ökat från 16 personer år 2000 till 33 personer år 2005, vilket betyder en ökning från 16 procent år 2000 till 32 procent år 2005. Vid beredningen av dessa ärenden skall alltid såväl kvinnliga som manliga kandidater presenteras.

200. Av Utrikesdepartementets åtgärds paket inom jämställdhetsområdet för 2005/2006 framgår bl.a. att:
- Jämn könsfördelning skall eftersträvas på alla enheter/utlandsmyndigheter och inom alla befattningskategorier. Detta betyder att möjligheten att anställa/placera en person av det underrepresenterade könet på en enhet/utlandsmyndighet alltid skall särskilt övervägas i bemanningsarbetet,
 - Andelen kvinnliga chefer i såväl hemma- som utlandsorganisationen skall vara minst 40 procent.
201. Beträffande åtgärder för att främja kvinnors möjligheter att delta i arbetet i internationella organisationer eftersträvar Regeringskansliet att genom olika kontakter och nätverk särskilt uppmuntra kvinnor att söka sådana befattningar.
202. Regeringens förmåga att påverka rekryteringen till EU:s institutioner är (förutom de två domartjänsterna och ledamoten i revisionsrätten vilka utses av Sverige) begränsad till de tjänster på hög nivå på där politiskt stöd anses nödvändigt. Detta gäller direktors- och generaldirektörstjänster. För närvarande finns i de åtta EU-institutionerna två kvinnor och sju män från Sverige på den nivån.
203. Drygt 1 000 svenskar arbetar inom EU-institutionerna. Av dessa arbetar drygt 600 inom EU-kommissionen, 58 procent kvinnor och 42 procent män. Av de enskilda institutionerna är det enbart kommissionen som publicerar löpande könsuppdelad statistik.
204. Den vertikala könsfördelningen för svenskar som arbetar inom EU kommissionen ser ut som följer:
- Inom kategorin handläggare och chefer är 46 procent kvinnor och 54 procent män.
 - Inom kategorin assistenter är 66 procent kvinnor och 34 procent män.
 - Inom kategorin sekreterare är 96 procent kvinnor och 4 procent män.
 - Inom kategorin teknisk personal är 0 procent kvinnor och 100 procent män.
205. Post- och telestyrelsen har fått i uppdrag att arbeta för en jämnare könsfördelning i svenska delegationer som deltar i det internationella samarbetet inom myndighetens sektorsområde.

Artikel 9 – Medborgarskap

206. Se även Sveriges tidigare rapporter.

Artikel 9.1 – 9.2

207. I 2003 års regleringsbrev till Migrationsverket gavs verket i uppdrag av regeringen redovisa hur genomförandet av riktlinjerna för hur kvinnors skyddsbehov bättre skall uppmärksammas i asylprocessen har skett samt hur framtida arbete bör bedrivas. Av regleringsbrevet för 2006 framgår också att Migrationsverket inom ramen för den reguljära verksamheten, och i samråd med Integrationsverket, vid utformning samt förmedling av information till de asylsökande ska beakta jämställdhetsperspektivet.

208. I asylutredningen ska handläggarna speciellt uppmärksamma kvinnors asylskäl och hur de ska beaktas. Utbildningsinsatser om jämställdhet genomförs för Migrationsverkets personal.
209. Ett samarbete pågår mellan Migrationsverket och Regeringskansliet om hur ett jämställdhetsperspektiv skall införlivas i den nya process- och instansordningen för utlännings- och medborgarskapsärenden, vilken trädde i kraft 31 mars 2006.
210. En ny Utlänningslag (prop. 2004/05:170) antogs av riksdagen den 14 september 2005. Lagen har gjorts könsneutral.
211. I september 2005 överlämnade regeringen en proposition, Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning (prop. 2005/06:6), till riksdagen. I propositionen föreslås att personer som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning, och som enligt nuvarande bestämmelser ges skydd som skyddsbehövande i övrigt, i stället skall få skydd som flyktingar. Propositionen är antagen av riksdagen och bestämmelsen återfinns i 4 kap. 1 § i utlänningslagen (2005:716).
212. I EU:s skyddsgrundsdirektiv (2004/83/EG) anges att den förföljelse, som är en förutsättning för att man skall kunna betraktas som flykting enligt skyddsgrundsdirektivet, kan ta sig uttryck i könsspecifika handlingar. Regeringen tillsatte en utredning med uppgift att ge förslag på hur direktivet skall genomföras i Sverige. Utredaren redovisade sitt uppdrag i januari 2006. Förslaget är för närvarande föremål för remissbehandling och därefter sker beredning inom regeringskansliet.

Artikel 10 – Utbildning

213. För en introduktion om det svenska skolsystemet se Sveriges andra rapport. Se även artikel 2 a - b i denna rapport om lagstiftning på utbildningsområdet.

Artikel 10.a – Förskola, grundskola, gymnasieskola och högre utbildning

Förskola, grundskola och gymnasieskola

214. Myndigheten för skolutveckling fick i regleringsbrevet för år 2004 i uppdrag att vidta generella insatser inom området jämställdhet. Myndigheten redovisade till regeringen fem utvecklingsområden som bör prioriteras i myndighetens arbete med utvecklingsstöd. Demokrati, jämställdhet och inflytande är ett av dessa fem prioriterade utvecklingsområden.
215. I regleringsbrevet för 2006 för Myndigheten för skolutveckling har regeringen fastställt jämställdhet som ett prioriterat område.
216. Regeringen har satsat sammanlagt 12 miljoner kronor för att bl.a. göra forskningen inom värdegrundsområdet tillgänglig för skolan. Skolans värdegrund definieras i skolväsendets läroplaner som: Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla.

217. Myndigheten för skolutvecklingen har på uppdrag tagit fram ett stödmaterial till skolor om situationen för flickor och pojkar i miljöer starkt präglade av patriarkala värderingar och om skolans roll. Målgruppen för materialet, *Starkare än du tror*, är skolans personal och det skickades ut till samtliga kommuner och skolor hösten 2003.
218. Regeringen gav Myndigheten för skolutveckling uppdraget att ta fram ett referensmaterial för att främja och intensifiera skolornas och kommunernas jämställdhetsarbete. *Hur är det ställt? Tack, ojämt!* – är ett stödmaterial med lärande exempel på hur skolor och kommuner, i samverkan med olika organisationer och myndigheter, arbetar med jämställdhet och social och etnisk mångfald. Alla kommuner och skolor fick information och material hösten 2003.
219. År 2004 tillsatte regeringen *Delegationen för jämställdhet i förskolan*. Delegationen skall förstärka och utveckla jämställdhetsarbetet i förskolan. Uppdraget löper fram till och med den 30 juni 2006. Delegationens uppgift är att bl.a. fördela medel till jämställdhetsprojekt, utveckla verktyg för att personal i förskolan skall kunna granska och analysera bl.a. pedagogiska hjälpmedel, lekmaterial och barnlitteratur ur ett könsperspektiv, och lyfta fram goda exempel på insatser i Sverige och i andra länder för att stimulera fler män att söka sig till utbildningar med inriktning mot barn och arbete i förskolan. Delegationen har redovisat sitt arbete i delbetänkande *Den könade förskolan – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete* (SOU 2004:115).
220. Regeringen har uppdragit åt Statens skolverk att vid utformningen av kursplanerna beakta ett genusperspektiv.
221. På Myndigheten för skolutvecklings hemsida finns en exempelsamling där olika kommuner redovisat sitt arbete med jämställdhetsfrågor.
222. Regeringen har avsatt medel för utbildning av pedagogiska resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap under perioden 2002-2004. Utbildningen riktar sig till lärare och pedagoger i förskolan, skolan och gymnasieskolan. Syftet med utbildningen är att de s.k. genuspedagogerna ska arbeta praktiskt med förändringsarbete i sina verksamheter. Hittills har 255 genuspedagoger i sammanlagt 145 kommuner utbildats.

Högre utbildning

223. Regeringens insatser för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män har sedan 2001 varit inriktade på skydd mot diskriminering och främjandet av en jämnare könsfördelning bland såväl studenter som personal och ledning.
224. Innehållet i den högre utbildningen fastställs huvudsakligen av universiteten och högskolorna själva. Regeringen ställer emellertid upp generella mål för olika utbildningar i högskoleförordningen. För flera yrkesexamina finns målbeskrivningar gällande jämställdhetsaspekter. Högskoleverket fick av regeringen 2004 i uppdrag att utreda hur frågor om genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor beaktas i ett antal yrkesutbildningar. Undersökningen visar att många utbildningar tar upp frågor om

mäns våld mot kvinnor, men också att utbildningen på många ställen behöver stärkas. För närvarande pågår en revidering av examensbeskrivningar för yrkesexamina i den s.k. examensordningen (högskoleförordningen 1993:100, bilaga 2). Bland de frågor som regeringen tar ställning till ingår jämställdhet och mäns våld mot kvinnor.

225. Rådet för högre utbildning, som fram till 2006 fanns vid Högskoleverket, har under de senaste åren särskilt beaktat genusperspektivet vid fördelningen av medel till projekt. I årsredovisningen skall rådet beskriva hur det har arbetat med att utveckla metoder för att använda genusperspektiv i undervisningen och i utvecklandet av högskolepedagogiska kurser.
226. Sedan 2005 skall universitet och högskolor i sin årsredovisning rapportera hur genusperspektivet ingår i utbildningen.
227. I propositionen *En förnyad lärarutbildning* (prop. 1999/2000:135) uppdras åt varje högskola med lärarutbildning att anlägga ett könsperspektiv på utbildningen. Högskolorna skall även utveckla lärarstudenternas medvetenhet och kunskap om jämställdhetsfrågornas betydelse i sitt framtida arbete. För att vidga kunskapen om jämställdhet i lärandet m.m. har Högskoleverket fått i uppdrag att stimulera vidareutvecklingen av lärarutbildningen i dessa avseenden. Vidare har beskrivningen för lärarexamen ändrats 2005 så att studenter bl.a. skall kunna förmedla och tillämpa gällande regelverk som syftar till att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

Könsbundna studieval inom högre utbildning

228. Studenternas studieval är fortfarande i stor utsträckning könsbundna. Tydligast märks detta inom lärar- och vårdutbildningar och inom vissa tekniska och naturvetenskapliga utbildningar. Regeringens målsättning är att könsfördelningen på utbildningarna skall vara jämn och ställer därför årligen krav på högskolorna att redovisa åtgärder vidtagna för att uppnå en förbättring i utbildningar där könsfördelningen är ojämn. Förändringarna är små mellan åren, men det går att skönja en positiv trend inom vissa områden, t.ex. har andelen män på lärarutbildningar ökat med tre procentenheter sedan läsåret 2000/01.
229. Liksom i grundutbildningen finns det inom forskarutbildningen stora variationer mellan olika utbildningsområden. Andelen kvinnor respektive män inom medicin är 61 procent respektive 39 procent och inom teknik 30 procent respektive 70 procent. De senaste fem åren har den största ökningen av andelen kvinnor som avlägger doktorsexamen skett inom humaniora, andelen ökade med 17 procentenheter till 58 procent år 2004. Även beträffande forskarutbildningen ställer regeringen krav på universitet och högskolor om återrapportering avseende åtgärder för en jämnare könsfördelning.
230. Högskoleverket har år 2003 granskat lärosätenas arbete med jämställdhet och lyfter i sin rapport fram goda exempel bland annat på hur rekryteringen till utbildningar med sned könsfördelning kan förbättras. Till exempel anordnas teknikdagar och sommarskolor för att locka kvinnor till tekniska utbildningar.

Könsfördelning bland högskolans studenter, personal och ledning

231. Bland dem som börjar högskolan är 58 procent kvinnor och 42 procent män. Bland studenterna i grundutbildningen är andelen kvinnor respektive män i stort sett oförändrad sedan 2001, 60 procent respektive 40 procent.
232. På forskarutbildningen ökar andelen kvinnor. År 2004 översteg antalet kvinnor för första gången antalet män bland nybörjarna. Andelen kvinnor som avlägger doktors-examina har ökat med fyra procentenheter sedan 2001 till 45 procent.
233. Regeringen strävar efter att göra högskolan tillgänglig för nya grupper av studenter och uppnå en jämnare rekrytering så att kunskapssamhället kan stå öppet för alla. Efter en förändring i högskolelagen (1992:1434) skall universitet och högskolor sedan 2002 aktivt främja och bredda rekryteringen. Många lärosäten har bl.a. tillsatt studentambassadörer som besöker gymnasieskolor och informerar om högskolans utbildningar.
234. I syfte att nå en jämn fördelning mellan kvinnor och män bland samtliga kategorier anställda sätter regeringen rekryteringsmål för professorerna, och uppmanar lärosätena att själva sätta rekryteringsmål för de andra lärarkategorierna. Måluppfyllelsen för perioden 2001–2004 visar att av 24 lärosäten som haft rekryteringsmål för kvinnliga professorer under perioden 2001–2004 var det en tredjedel som nådde målen. Det genomsnittliga målet var 24 procent kvinnor och utfallet var i genomsnitt 21 procent, dvs. på samma nivå som för perioden 1997–1999. Utvecklingen totalt går dock åt rätt håll. 1997–99 var andelen kvinnor 21 procent och andelen män 79 procent och 2004 var andelen kvinnor 26 procent och andelen män 74 procent. Den totala andelen kvinnliga respektive manliga professorer 2004 var 16 respektive 84 procent.
235. I regleringsbrev för budgetåret 2005 har regeringen för perioden 2005–2008 satt mål, vilka varierar mellan lärosätena, för en lägsta andel kvinnor bland nyanställda professorer för universiteten och för högskolor med eget vetenskapsområde. Dessa mål innebär ett krav på ökad andel kvinnor bland anställda professorer. För övriga högskolor har regeringen angett att högskolan vid anställning av professorer och lektorer skall sträva efter att andelen kvinnor skall ligga inom intervallet 40–60 procent eller närma sig detta intervall.
236. Universitet och högskolor har årligen i uppdrag att till regeringen redovisa vilka åtgärder de vidtagit för att få en jämnare könsfördelning vid rekrytering och befordran av lärare och vid rekrytering av dekaner, prefekter, studierektorer eller motsvarande.
237. De direkta anslag till forskning och forskarutbildning som regeringen fördelar till universitet och högskolor används främst till anställningar. Dessa tillsätts i enlighet med gällande bestämmelser, däribland jämställdhetslagen enligt vilken könsdiskriminering är förbjuden. Statliga forskningsråd har utarbetade rutiner för att förhindra att diskriminering förekommer vid fördelning av medel för forskning och redovisar hur resurserna fördelats med könsuppdelad statistik.

238. En tredjedel av universitets- och högskolerektorerna är kvinnor och två tredjedelar är män. Även på andra ledande positioner är kvinnorna i minoritet och männen i majoritet. Från den 1 juli 2002 skall lärosätenas styrelser så långt möjligt ta fram såväl kvinnliga som manliga rektorskandidater när rektor och prorektor skall tillsättas. Styrelserna skall till regeringen redovisa hur jämställdhetsaspekten har beaktats.

Studering och personal vid universitet och högskolor 2005

Könsfördelning (%) och antal

Kategori	Könsfördelning		Antal
	Kvinnor	Män	Samtliga
Studenter	60	40	337 400
Vård	86	14	24 860
Teknik	26	74	41 690
Doktorander, nybörjare	50	50	2 940
Doktorsexamina	45	55	2 740
Samhällsvetenskap	50	50	360
Teknik	23	77	630
Forskarassistenter	40	60	1 010
Lektorer	34	66	6 330
Professorer	16	84	3 840

Källa: Högskoleverkets årsrapport 2005 (2005:6 R) och SCB.

Främjande av genusforskning

239. Regeringen tillförde i propositionen *Forskning för ett bättre liv* (2004/05:80) ytterligare medel till genusforskning. Vetenskapsrådets medel för genusforskning ökar från 10 miljoner kronor till 22 miljoner kronor per år. Dessutom får Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet ytterligare 1 miljon kronor årligen för sin verksamhet.
240. År 2001 avsatte regeringen resurser för 16 nationella forskarskolor, varav en inom genusvetenskap. Under 2006 var 45 doktorander, 40 kvinnor och 5 män, knutna till genusforskarskolan vid Umeå universitet.

Artikel 10.b – 10.d

241. Se artikel 10.a samt tidigare rapporter.

Artikel 10.e – Vuxenutbildning

242. Målet för vuxnas lärande, i vilket kommunernas vuxenutbildning ingår, omfattar även ett jämställdhetsmål. Det är övervägande kvinnor som söker sig till utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen. De tre senaste läsåren har andelen män inom den kommunala vuxenutbildningen legat på 34 procent och andelen kvinnor på 66 procent. I många kommuner bedrivs arbete för att rekrytera män till vuxenutbildningen genom förändrat utbildningsutbud och genom arbetsplatsförlagt lärande.
243. Myndigheten för skolutveckling skall enligt regleringsbrevet genom sina insatser särskilt fokusera på tre områden varav det ena är jämställdhet och har med anledning därav bl.a. initierat ett jämställdhetsprojekt i vilket ett antal kommuner deltar.

244. Alla ansökningar om att få bedriva kvalificerad yrkesutbildning skall innehålla information om hur anordnaren tänker arbeta för att motverka könsbundna val. Inom den kvalificerade yrkesutbildningen var andelen kvinnor respektive män 50/50 vilket är en ökning av antalet kvinnor med 4 procent sedan 2001 samt en ökning med 3 procent för kvinnor jämfört med året innan. För att attrahera fler kvinnor till utbildningarna inom kvalificerad yrkesutbildning har framförallt anordnarna genomfört information och marknadsföringsinsatser. Bland annat har det genomförts riktade skriftliga och muntliga informationsinsatser på arbetsförmedlingar, utbildningsmässor för gymnasiestuderande och på skolor. Däremot är de könsbundna valen tydligt förekommande, exempelvis så återfinns 86 procent kvinnor inom vård/omsorgsriktad KY och 22 procent kvinnor inom bygginriktad kvalificerad yrkesutbildning.
245. För att underlätta för studerande med barn har regeringen beslutat om ett barntillägg för studerande fr.o.m. den 1 januari 2006.

Artikel 10 f – 10 h

246. Här hänvisas till tidigare rapporter, artikel 10.a och artikel 5.b. i denna rapport.

Artikel 11 – Arbetsmarknad och arbetsliv

247. Se även artikel 2 om jämställdhetslagen och könsdiskriminering i arbetslivet.

Artikel 11.1.a – Arbetskraftsdeltagande

248. Se även Sveriges fjärde rapport
249. Arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor, särskilt bland småbarnsmödrar, i Sverige är högre än i de flesta andra länder i Europa. Detta har medfört ökad ekonomisk självständighet för kvinnor, vilket inneburit ett stort steg mot jämställdhet.

Arbetskraftsdeltagande i åldern 20–64 år 2001–2005

Andel (%) i arbetskraften av befolkningen

År	Kvinnor	Män
2001	79	84
2002	79	84
2003	79	84
2004	80	85
2005	80	86

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU

250. Kvinnor har något lägre arbetskraftsdeltagande än män.

**Sysselsatta i åldern 20–64 år
2001–2005**

Andel (%) sysselsatta av befolkningen

År	Kvinnor	Män
2001	76	81
2002	76	80
2003	76	80
2004	76	80
2005	76	81

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU

251. En miljon människor mellan 16 och 64 år i Sverige har, enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU) något funktionshinder. Med funktionshinder menas i undersökningen t.ex. nedsatt syn eller hörsel, tal- eller röstproblem, allergi, psykiskt funktionshinder, psoriasis, hjärt-lungproblem m.fl. funktionshinder. Det motsvarar ca 20 procent av befolkningen. För sex av tio funktionshindrade innebär funktionshindret att deras arbetsförmåga är nedsatt. Av de funktionshindrade bedömer 60 procent av kvinnorna och ca 50 procent av männen att deras arbetsförmåga är nedsatt.

Arbetskraftsdeltagande i åldern 16–64 år 4:e kvartalet 2004

Andel (%) i arbetskraften av befolkningen

	Kvinnor	Män	Samtliga
Funktionshindrade			
totalt	63	69	66
med nedsatt arbetsförmåga utan nedsatt arbetsförmåga	52	58	55
80	80	81	81
Ej funktionshindrade	78	81	79
Befolkningen totalt	75	79	77

Källa: AMS och SCB, Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden 4:e kvartalet 2004

252. Arbetskraftsdeltagandet var år 2004 lägre för kvinnor än för män, förutom bland personer med funktionshinder utan nedsatt arbetsförmåga där det inte förelåg någon signifikant skillnad mellan könen. Besvärligast är situationen för kvinnor med förvärvade rörelsehinder där endast 10 procent arbetar på den öppna arbetsmarknaden (RFV analyserar 2003:15).

253. Arbetslösheten har ökat för både kvinnor och män under den redovisade perioden.

**Arbetslösa i åldern 20–64 år,
2001–2005**

Andel (%) av arbetskraften

År	Kvinnor	Män
2001	3,5	5,8
2002	3,4	4,2
2003	4,2	5,1
2004	4,9	5,6
2005	5,3	5,8

Källa: Statistiska Centralbyrån, AKU

Artikel 11.1.b – Deltidsarbetslöshet m.m.

254. Den som ofrivilligt arbetar deltid och vill ha arbete på heltid räknas som deltidarbetslös. Deltidsarbetslösheten finns särskilt inom kvinnodominerade branscher. Oavsett om deltidarbetet är frivilligt eller ofrivilligt påverkar det lönen, utvecklings- och karriärmöjligheter i arbetet samt ersättningsnivåerna i socialförsäkringssystemet, t.ex. i fråga om sjuk- och föräldraförsäkring, arbetslöshetsersättning och pension. Med deltidarbete avses här arbete 1–34 timmar per vecka.

255. Deltidsarbete och tidsbegränsade anställningar är vanligare bland kvinnor än bland män. År 2003 arbetade 36 procent av de sysselsatta kvinnorna i åldern 20-64 år med barn under 17 år deltid. Motsvarande siffra för männen var 6 procent. Bland de sysselsatta kvinnorna utan hemmavarande barn arbetade 30 procent deltid. Motsvarande siffra för männen var 12 procent. Antalet kvinnor som deltidarbetar har minskat under 1990-talet, medan antalet män har ökat. 170 000 färre kvinnor, men 40 000 fler män deltidarbetar i dag.

256. Sedan år 2002 finns det en lag (2002:293) om förbud mot diskriminering av deltidarbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning. Enligt denna lag är det förbjudet för en arbetsgivare att missgynna en deltidarbetande arbetstagare eller en arbetstagare med tidsbegränsad anställning. Även indirekt diskriminering är förbjuden.

**Sysselsatta i åldern 20–64 år efter heltid
och deltid 2001–2005**

Procentuell fördelning

År	Kvinnor		Män	
	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid
2001	67	33	92	8
2002	67	33	91	9
2003	67	33	91	9
2004	67	33	90	10
2005	65	35	89	11

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU

Deltidsarbetslösa i åldern 16–64 år som procent av inskrivna arbetssökande på hel- eller deltid 2001–2005

År	Kvinnor	Män
2001	48	15
2002	46	13
2003	39	11
2004	35	11
2005	33	11

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)

257. För att komma tillrätta med problemet med ofrivillig deltidarbetslöshet tillsatte regeringen en utredning som undersökte möjligheten att stärka rätten till heltid. Utredningens förslag överlämnades till regeringen i slutet av november 2005 (SOU 2004:50). Regeringens avsikt är att lägga ett lagförslag om stärkt rätt till heltidsarbete till riksdagen våren 2006. Förslaget grundar sig på det betänkandet som lämnats av utredningen om hur rätten till heltidsanställning skall stärkas.
258. Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) arbete med att minska deltidarbetslösheten har fortsatt hög prioritet. Åtgärder i form av bl.a. metodutveckling har vidtagits.

Artikel 11.1.c – Könnssegregerad arbetsmarknad, företagande

Åtgärder för att bryta den könsssegregerade arbetsmarknaden

259. En av de huvudsakliga uppgifterna för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten är att motverka en könsuppdelad arbetsmarknad och på andra sätt bidra till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män samt till att främja mångfald i arbetslivet. Trots en viss utjämning är arbetsmarknaden fortfarande könsuppdelad – såväl på yrkesnivå som på positionsnivå.
260. För att minska obalansen mellan kvinnor och män inom yrken och sektorer på arbetsmarknaden tillsatte regeringen, i början av 2003, en utredare med uppdrag att granska hur könsuppdelningen på den svenska arbetsmarknaden har förändrats under de senaste 30 åren och om den kraftiga konjunkturedgången på 1990-talet haft några effekter på könsuppdelningen på arbetsmarknaden. Utredaren konstaterade i *Utredningen om den könsssegregerade arbetsmarknaden* (SOU 2004:43) att könsuppdelningen på arbetsmarknaden minskat något under 1990-talet men att den svenska arbetsmarknaden är fortsatt starkt könsssegregerad. Det är främst kvinnor som står för förändringen. Kvinnor har i större utsträckning än män breddat sina yrkesval och i ökad utsträckning sökt sig till mansdominerade yrken som kräver högre utbildning. Samma förändring kan däremot inte observeras i mansdominerade yrken med låga utbildningskrav. Hälften av alla kvinnor i åldern 20–64 år arbetar i offentlig sektor och hälften i privat sektor. Av männen i samma åldersgrupp arbetar cirka 20 procent i offentlig sektor och cirka 80 procent i privat sektor.
261. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) har regeringens uppdrag att motverka den könsuppdelade arbetsmarknaden. Särskilda medel avsätts årligen till s.k. brytprojekt.

262. Regeringen anser att arbetsgivarens sätt att rekrytera och befordra kvinnor respektive män måste uppmärksammas mer. Regeringen har i linje med detta i regleringsbrevet för 2006 uppmanat AMS att i ökad utsträckning påverka arbetsgivarnas efterfrågan på otraditionell arbetskraft.
263. Kvinnors och mäns skilda arbetsvillkor återspeglas i olika arbetsmarknadspolitiska program. AMS har fått i uppdrag att under 2006 redovisa genomförda åtgärder för att integrera jämställdhetsperspektivet och bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden i förmedlings- respektive programverksamheten. Vidare har AMS i uppdrag att under 2006 redogöra för hur programverksamheten skall utformas så att de i högre utsträckning svara mot både kvinnors och mäns villkor på arbetsmarknaden. Redovisningen skall göras utifrån könsfördelningen i program och insatser, fördelningen av resurser efter kvinnor och män samt fördelningen av arbete efter program efter kvinnor och män.
264. Av regeringens proposition (2004/05:175) *Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället* framgår bl.a. att sektorn i mycket hög grad leds och domineras av män. Dessutom finns det betydande löneskillnader mellan kvinnor och män inom IT-relaterade yrken, både i privat som i offentlig sektor. När det gäller utbildningar på IT-områden råder också en sned könsfördelning där män är i klar majoritet. I propositionen föreslås att en handlingsplan skall utarbetas med åtgärder för att främja jämställdhet i IT-branschen. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Åtgärder för att främja företagande bland kvinnor

265. Se även Sveriges femte rapport.
266. Arbetskraftsundersökningen för 2004 visade att av det totala antalet företagare i Sverige var ungefär en fjärdedel kvinnor och tre fjärdedelar män. Andelen kvinnor av de som startat egna företag har ökat från 25 procent till 32 procent under perioden 1995-2004.
267. Både kvinnor och män driver företag inom alla branscher i alla delar av landet. Kvinnor som driver företag är i genomsnitt yngre än män som driver företag, 63 procent av kvinnorna och 57 procent av männen är under 50 år. De flesta av de svenska företagen är tjänsteföretag. För både kvinnor och män är det vanligast att driva företag inom den sektorn. Handelssektorn är den näst vanligaste sektorn. Regeringens åtgärder för fler och växande företag har under 2002-2004 innefattat en särskild satsning på att stärka kvinnors företagande, genom bl.a. affärsrådgivning riktad till kvinnor och kompetensutveckling av företagsrådgivare. Från 2005 har satsningen permanentats.
268. Utvärderingen av insatserna för att stärka kvinnors företagande under programperioden 2002 – 2004 har utvärderats med goda resultat, bl.a. har efterfrågan på projekt för affärsrådgivning till kvinnor ökat. Vidare har den geografiska spridningen i landet blivit större och antalet ansökningar år från år har blivit fler och nyskapande rådgivning av kvinnor till kvinnor har varit ett framgångsrikt sätt att nå nya målgrupper bland kvinnor.

269. Under programperioden 2002-2004 avsattes totalt 26,3 miljoner kronor för att särskilt främja kvinnors företagande. Under 2005 avsattes ca 11 miljoner kronor. Utöver detta görs satsningar på bl.a. Resurscentra för kvinnor (51 mkr 2005), se nedan.
270. Lokala och regionala resurscentra för kvinnor finns på cirka 130 platser i Sverige. Verksamhetens inriktning är att bl.a. utveckla och öka kunskaperna om kvinnors företagande och bedriva utvecklingsprojekt. Mellan 2002 och 2004 var syftet för verksamheten att bidra till att utveckla jämställdhetsperspektivet inom de tidigare regionala tillväxtavtalen och de nuvarande regionala tillväxtprogrammen. Från och med 2005 är syftet att verksamheten skall bidra till att förbättra kvinnors villkor och förutsättningar inom de regionala utvecklingsprogrammen och de mer operativa regionala tillväxtprogrammen.
271. Den offentliga aktören ALMI företagspartners utlåning till kvinnor ökade under 2005 bl.a. beroende på att ALMI sedan 2005 erbjuder s.k. mikrolån.

Artikel 11.1.d – Lika lön

272. Se även Sveriges tidigare rapporter.
273. Den officiella lönestatistiken är utvecklad så att den omfattar hela arbetsmarknaden. En metod har utarbetats så att det nu är möjligt att fortlöpande följa löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Dessa uppgifter redovisas årligen av Statistiska centralbyrån (SCB).
274. Löneskillnaderna har i stort sett varit desamma sedan början av 1990-talet. Enligt lönestatistiken motsvarar kvinnors lön i genomsnitt 84 procent av mäns lön. Om hänsyn tas till kvinnors och mäns olika fördelning efter ålder, utbildningsnivå, arbetstid, sektor och yrkesgrupp minskar löneskillnaden så att kvinnor har 92 procent av mäns lön. Den faktor som förklarar mest av löneskillnaden är yrkesgrupp. (Alla beräkningar baseras på heltidslöner.)

Kvinnors lön i procent av mäns lön 1996 och 2001-2004

År	Offentlig sektor		Privat sektor		Alla sektorer	
	Ej stv	Stv	Ej stv	Stv	Ej stv	Stv
1996	81	95	85	91	83	92
2000	82	95	84	90	82	92
2001	82	96	84	90	82	92
2002	82	95	85	90	83	92
2003	82	96	85	90	84	92
2004	83	96	85	91	83	92

Stv= standardvägning dvs. man tar hänsyn till ålder, utbildning, sektor, arbetstid (omräknat till heltid för dem som arbetar deltid) och yrkesgrupp.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB).

Arbetsvärdering

275. En enkel och snabb metod "Analys Lönelots" har framarbetats av Jämställdhetsombudsmannen (JämO), se även artikel 2.c.

276. För mer information om arbetsvärderingssystem, se förra rapporten.

Åtgärder för att motverka lönediskriminering

277. Se även artikel 2.b i denna rapport.

278. Den 1 januari 2001 förstärktes och förtydligades jämställdhetslagens bestämmelser avseende delen som handlar om jämställda löner. Enligt JämO är det framförallt under de senaste två åren som skärpningen av bestämmelserna börjat få ett tydligt genomslag. Bestämmelserna har varit framgångsrika i den bemärkelsen att många grupper av kvinnodominerade arbeten, såväl som enskilda personer, har fått sina löner korrigerade.

279. JämO har från och med år 2006 fått utökade resurser för arbetet mot osakliga löneskillnader.

280. Statistiken visar att löneskillnader i offentlig sektor är olika stora beroende på vilken delsektor som studeras. Inom kommunerna är löneskillnaderna små. Däremot är det mycket stora löneskillnader inom landstingen. Det beror på att man jämför mycket olika yrkesgrupper med varandra – till exempel läkare, där många av männen är höglönlade. Deras löner jämförs med låglönlade undersköterskor som nästan alltid är kvinnor. I hela offentliga sektorn är löneskillnaderna mellan kvinnor och män något större än i den privata sektorn. Efter standardvägning (se ovan under tabellen) gäller det omvända: löneskillnaderna är större i den privata sektorn än i den offentliga sektorn.

281. På hela arbetsmarknaden sammantaget kvarstår, enligt statistiken, en genomsnittlig löneskillnad på åtta procent sedan hänsyn har tagits till olika förutbestämda faktorer som har påverkan på lönen. Det kan dock inte med säkerhet hävdas att de kvarstående åtta procenten utgör lönediskriminering. Detta kan endast avgöras med hjälp av den kartläggning och analys som föreskrivs i jämställdhetslagen.

282. Medlingsinstitutets har i uppgift att medla i arbetstvister och verka för en välfungerande lönebildning. Institutet ansvarar för den officiella lönestatistiken och publicerar årligen en rapport om löneutvecklingen med ett kapitel som ägnas åt en analys av löneutvecklingen ur ett jämställdhetsperspektiv.

283. Lönebildningen är en fråga för arbetsmarknadens parter. Medlingsinstitutet (MI) fick därför i sitt regleringsbrev, för åren 2003 och 2004, i uppgift att i sina kontakter med de parter som förhandlar om nya avtal, påpeka vikten av att centrala avtal konstrueras på ett sådant sätt att de underlättar de lokala parternas arbete med att åstadkomma jämställda löner.

284. På uppdrag av Medlingsinstitutet har Statistiska Central Byrån (SCB), avseende år 2003, undersökt om lagändringarna i jämställdhetslagen har haft någon effekt som kan avläsas i statistiken. Studien gick ut på att undersöka om löneskillnaderna mellan kvinnor och män, som utfört lika arbete, har minskat till följd av ändringarna i jämställdhetslagen. De undersökta grupperna fanns inom kommuner, landsting och några statliga myndigheter. Slutsatser som kunde dras var bl.a. att det generellt inte

går att se några tydliga tecken på lönediskriminering inom yrken i den offentliga sektorn; kvinnor och män har i stort sett samma lön för samma yrke; de löneskillnader, som har lyfts fram i den allmänna debatten och där ofta beskrivits som lönediskriminering, gäller i hög grad mellan olika yrken.

285. För att minska de strukturella löneskillnaderna mellan kvinnor och män inom den offentliga sektorn har regeringen föreslagit, i budgetpropositionen år 2006, att tillföra kommunsektorn ytterligare resurser de närmaste åren. Överläggningar kommer att ske med Sveriges Kommuner och Landsting i god tid inför kommande avtalsförhandlingar för att klargöra förutsättningarna för att bland annat minska lönegapet mellan kvinnor och män.
286. I juni överlämnade regeringen skrivelsen Handlingsplan för jämställda löner (skr. 2005/06:213) till riksdagen. Handlingsplanen omfattar de områden som direkt eller indirekt påverkar individens lön. Det innebär att utöver jämställdhetslagen omfattas bl.a. områden såsom anställningsformer, kompetensutveckling och fördelningen av betalt och obetalt arbete. Den långsiktiga ambitionen är att all könsdiskriminering på arbetsmarknaden ska upphöra.

Artikel 11.1.e – Social trygghet

Socialförsäkring

287. Försäkringskassan har sedan 1997 vid flera tillfällen gjort kartläggningar av de förmåner och ersättningar som myndigheten fördelar utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det senaste arbetet lämnades till regeringen i form av rapporten *Alltjämt ojämnt* våren 2005. Rapporten tar bland annat upp behov av åtgärder för att socialförsäkringarna ska bli mer jämställda. I rapporten presenteras svårigheter och problem som har att göra med handläggningen av socialförsäkringsärenden och då främst de förmåner som är förknippade med sjukförsäkringen.
288. För att säkerställa att handläggningen av sjukförsäkringen sker på ett sätt som är lika för män och kvinnor har regeringen givit Försäkringskassan i uppdrag att ta fram en plan för att integrera könsperspektivet i tillämpningen av socialförsäkringen. Försäkringskassan skall utarbeta metoder och arbetssätt för hur handläggarna ska bemöta den enskilde och handlägga sjukförsäkringsärenden likformigt och rättssäkert oavsett den försäkrades kön.
289. Det finns stora skillnader mellan mäns och kvinnors i sjukfrånvaro. Kvinnor står för 62 procent av antalet sjukpenningdagar och män står för 38 procent. Den minskning av antalet sjukpenningdagar som skett under de senaste åren har varit lika stor för män som för kvinnor. Deltidssjukskrivning är något vanligare bland kvinnor än bland män, andelen kvinnor med deltidssjukskrivning var 37 procent i mars 2006 och andelen män var 32 procent.

Äldreomsorg

290. Anhöriga kvinnor, främst äldre makar och medelålders döttrar, har ökat sitt obetalda omsorgsarbete om äldre kvinnor och män. Insatserna från främst medelålders anhöriga män har inte ökat i motsvarande grad. Regeringen anser att det är viktigt att in-

tgrera ett jämställdhetsperspektiv på området och analysera vilka konsekvenser en ökad ansvars- och arbetsbörda kan ha för kvinnors hälsa och möjligheter till betalt arbete.

291. För en redogörelse för regeringens förslag om nytt delmål, en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet för jämställdhetspolitiken hänvisas till artikel 5 i denna rapport.
292. Antalet äldre i befolkningen har ökat och särskilt gäller det antalet mycket gamla. Fler kvinnor än män får äldreomsorg bl.a. beroende på att kvinnor i genomsnitt lever längre än män. Majoriteten av kvinnorna bor ensamma i slutet av livet, medan majoriteten av männen är sammanboende livet ut. När det gäller gifta äldre kvinnor och män så får hjälpbehövande kvinnor offentligt finansierad hjälp i högre utsträckning än hjälpbehövande män. Detta förhållande gäller även då hänsyn tagits till ålder och grad av ohälsa, vilket indikerar att det ställs olika krav på anhöriga kvinnor och män, vilket framgår av utredningen *Gemensamt finansierad utjämning i kommunsektorn* (SOU 2003:88).
293. Jämställdheten mellan kvinnor och män inom äldreomsorgen har belysts i rapporten *Jämställd socialtjänst*. Socialstyrelsen fick 2002 regeringens uppdrag att följa upp, analysera och redovisa könsskillnader på hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens verksamhetsområden. Uppdraget redovisades 2004. I rapporten finns bl.a. förslag till åtgärder för bättre och individbaserad statistik och bättre kunskap om biståndsbedömningens roll. Likaså behövs mer kunskap om våld och övergrepp mot äldre kvinnor och äldre män.
294. Regeringen överlämnade den *Nationella utvecklingsplanen för vård och omsorg om äldre* (prop. 2005/06:115) till riksdagen i mars år 2006. Planen skall ge vägledning och ekonomiskt stöd för utveckling av äldreomsorgen under en tio års period. Utvecklingsplanen har beslutats av riksdagen och träder i kraft från den 1 juli 2006.

Kvinnor med funktionshinder

295. Socialstyrelsen konstaterar i sin lägesrapport 2005, *Handikappomsorg*, att män med funktionshinder i högre grad än kvinnor med funktionshinder tycks ha aktiverande insatser inriktade på arbetslivet medan kvinnorna oftare har insatser som ersätter olika former av sysselsättning och arbete. Andelen kvinnor och män är relativt jämnt fördelade när det gäller insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) utom insatserna kontaktperson, boende för vuxna och daglig verksamhet där männen är i majoritet. Fler män beviljas också assistansersättning enligt lagen om assistansersättning (LASS). Fler kvinnor än män beviljas hemtjänst medan fler män än kvinnor har beviljats särskilt boende enligt socialtjänstlagen.

296. Med utgångspunkt från rapporten *Jämställd socialtjänst* (se ovan under Äldreomsorg denna artikel) fick Socialstyrelsen uppdraget att redovisa vilka åtgärder som myndigheten vidtagit för att stödja jämställdhetsintegreringen inom socialtjänsten och vilka effekter dessa fått. Redovisningen skall omfatta politikområdena handikappolitik, äldrepolitik och socialtjänstpolitik. Även länsstyrelserna skall redovisa hur jämställdhetsperspektivet har integrerats i tillsynen.
297. Assistanskommittén (S 2004:06), som sedan juli 2004 har regeringens uppdrag att göra en översyn av personlig assistans för vissa personer med funktionshinder, skall också integrera ett jämställdhetsperspektiv i sitt arbete.
298. För mer information om arbetet mot diskriminering av funktionshindrade kvinnor och män, flickor och pojkar se artikel 2 b och 2 c i denna rapport.

Artikel 11.1.f – Arbetsliv

299. Se även Sveriges tidigare rapporter samt artikel 2.b. i denna rapport.
300. Fram till år 2003 handlade Arbetsmiljöverket, på uppdrag av regeringen, i enlighet med en speciellt framtagen strategi i syfte att beakta kvinnors och mäns olika arbetsförhållanden. Hösten 2005 gjordes en uppföljning av strategin som indikerade att den inte rönt önskade effekter. Arbetsmiljöverket avser därför att istället utveckla andra styrinstrument, som exempelvis interna regler för inspektion, enligt vilka olika förhållanden för kvinnors och mäns skilda arbetsförhållanden skall uppmärksammas. Tanken är att instruktionerna skall bli mer konkreta. Utvecklingsarbetet skall vara klart år 2006.
301. Arbetslivsinstitutets forskningsprojekt *Kön och arbete* inleddes 1999. Slutrapport publicerades 2005. I denna framgår en mycket tydlig könsuppdelning fortfarande förekommer i arbetslivet och att förändringen av dessa villkor går långsamt. Även om kvinnor utför samma uppgifter som män på en arbetsplats kan deras totala arbetsbelastning bli högre än männens.

Artikel 11.2 – Avskaffande av diskriminering av kvinnor på grund av äktenskap eller moderskap

302. Se även artikel 2, 4 och 5 i denna rapport. Reglerna om havandeskapspenning och tillfällig föräldrapenning har redovisats i tidigare rapporter.
303. Centralt i svensk välfärds- och jämställdhetspolitik är tanken att kvinnor och män inte skall behöva välja mellan att ha ett arbete och att ha en familj. Föräldraförsäkring, barnomsorg och äldreomsorg har haft stor betydelse för att Sverige både har en hög förvärvsfrekvens bland kvinnor och ett högt barnafödande.
304. Den svenska föräldraförsäkringen syftar till att ge båda föräldrarna möjlighet att förena förvärvsarbete eller studier med föräldraskap.

305. I linje med regeringens arbete med att underlätta för föräldrarna att förena förvärvsarbete och familj, har ändringar gjorts i föräldraledighetslagen (1995:584) med ikraftträdande den 1 juli 2001. Syftet med ändringarna är att stärka arbetstagarnas ställning med avseende på ledighetens förläggning och att ge arbetstagarna mer inflytande över sin arbetstid.

Artikel 11.3

306. Inget nytt att rapportera.

Artikel 12 – Hälsa och sjukvård

307. Se även Sveriges föregående rapporter.

Artikel 12.1

308. De övergripande målsättningarna för jämställdhetsarbetet inom vårdsektorn innebär att kompetensutvecklingen av hälso- och sjukvårdspersonal löpande skall förmedla kunskap kring kvinnors och mäns olika förutsättningar. Vidare skall jämställdhetsperspektivet integreras i övergripande målformuleringar och policies.

309. I oktober 2005 presenterade Statens folkhälsoinstitut *Folkhälsopolitisk rapport 2005* (S2005/7557/FH), som redovisar utvecklingen av olika indikatorer som mäter utvecklingen av de viktigaste faktorerna som påverkar folkhälsan. I rapportens analys utgör jämställdhetsperspektivet en viktig utgångspunkt. I rapporten konstateras att skillnaderna i hälsa mellan kvinnor och män är stora. Kvinnor lider i högre utsträckning av stressrelaterad sjuklighet, söker sjukvård, konsumerar läkemedel och är sjukskrivna i betydligt högre utsträckning än män. Männen dödstal ligger dock i alla åldrar på en högre nivå än kvinnornas, främst till följd av högre dödlighet i hjärt-kärlsjukdom, skador och alkoholrelaterad sjukdom. Dessa skillnader i hälsa kan inte enbart förklaras av biologiska skillnader mellan könen utan beror till stor del på könen olika sociala och ekonomiska förutsättningar.

310. Det finns idag indikationer, bland annat i en rapport från Socialstyrelsen (se stycket nedan) samt i Socialstyrelsens Hälsa- och sjukvårdsrapport 2005, som tyder på att jämställdhetsbrister existerar inom hälso- och sjukvården. Det kan exempelvis handla om kvinnors och mäns lika tillgång till avancerad medicinsk behandling samt utformandet av de typdiagnoser som används inom vården. Kunskapen om dessa brister är dock fragmentarisk, vilket innebär att omfattningen av eventuella skillnader i kvinnors och mäns möte med vården till stora delar är okänd.

311. Det initiativ som varit mest betydelsefullt för att få en ökad kunskap och medvetenhet om könsrelaterade skillnader i tillgången till hälso- och sjukvården utgörs av det uppdrag som regeringen gav till Socialstyrelsen i juni 2002. Uppdraget slutredovisades i mars 2004 genom rapporten *Jämställd vård? – Könsperspektiv på hälso- och sjukvården*. Rapporten visar att det fortfarande finns vissa brister avseende kunskap om jämställdhetsrelaterade problem och även behandlingspraxis när det gäller mäns och kvinnors olika behov. Ett exempel är tillgången till vissa delar av den högspecialiserade vården, där män i något större utsträckning än kvinnor får tillgång till dyra och avancerade behandlingar såsom bypass-operationer och operationer mot gråstarr.

Dessutom sprids nya dyra medicinska teknologier och läkemedel ofta först till medelålders män.

312. Regeringen avser att fortsatt verka för en ökad informationsspridning kring vikten av att integrera ett jämställdhetsperspektiv i arbetet inom hälso- och sjukvårdens verksamhetsområde. Vidare har initiativ tagits för att öka kunskapen om kvinnors och mäns tillgång till medicinsk behandling, bl.a. genom uppdrag till ansvariga myndigheter.
313. Som ett led i regeringens uppföljning av Socialstyrelsens rapport *Jämställd vård? – Könsperspektiv på hälso- och sjukvården* gav regeringen år 2005 Läke-medelsverket i uppdrag att analysera hur eventuella könsspecifika skillnader bedöms och hanteras vid läkemedelsgodkännanden. Den avrapportering som lämnades i december 2005 visar att kvinnor är väl representerade i kliniska läkemedelsstudier, och att skillnader i läkemedels effekt och biverkningar är ovanliga mellan kvinnor och män. Könsspecifika aspekter värderas alltid inför ett godkännande av nya läkemedel.
314. Inom ramen för folkhälsoarbetet är jämställdhetsperspektivet centralt. I syfte att ta ett bredare grepp om folkhälsan överlämnade regeringen i december 2002 propositionen *Mål för folkhälsan* (2002/03:35), som antogs av riksdagen i april 2003. I denna proposition fastslogs det nationellt övergripande målet att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. I propositionen har regeringen formulerat elva målområden för de nationella ansträngningarna, och jämställdhetsperspektivet genomsyrar samtliga av dessa områden.
315. Folkhälsopolitisk rapport 2005 är det viktigaste underlaget till den skrivelse, *Folkhälsopolitik för jämlikhet i hälsa och hållbar tillväxt* (skr. 2005/06:205) om utvecklingen inom folkhälsopolitikens elva målområden som regeringen lämnade till riksdagen i slutet av maj 2006. En av de viktiga aspekter som behandlas är samspelet mellan jämställdhetsarbetet och utvecklingen av kvinnors respektive mäns hälsa inom de elva målområdena. Vidare beskrivs de insatser som vidtagits inom respektive målområde, där särskild hänsyn tagits till skillnader mellan kvinnor och män.
316. På uppdrag av regeringen gjorde Statens folkhälsoinstitut under 2005 en fördjupad analys av folkhälsopolitiken utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Resultaten har redovisats till regeringen. Redovisningarna följer folkhälsopolitikens elva målområden. Inom samtliga målområden finns frågeställningar som är klart könsrelaterade, allt från strukturella hinder för kvinnor att få inflytande inom politik och näringsliv till olika känslighet för miljögifter.
317. Regeringen har vidtagit åtgärder bl.a. för att förbättra områden som sex- och samlevnadsundervisning i skolorna, ungdomsmottagningar, mödrahälsovård och annan rådgivningsverksamhet. I maj 2005 gav regeringen Skolverket i uppdrag att göra en översyn av målen i de olika kursplaner som rör kunskapsområdet sex- och samlevnad för grund- och gymnasieskolan.

318. Ansvar för sexuell och reproduktiv hälsa skall vara gemensamt för både kvinnor och män. Studier visar dock att individer av båda könen fortfarande förväntar sig att det är kvinnorna som bär ansvaret för att hindra smittrisk.
319. I Sverige diagnostiseras hiv oftare bland män, medan antalet rapporterade fall av klamydia är högre bland kvinnor. En högre andel kvinnor än män testar sig. Kvinnor utgör också majoriteten av besökarna på ungdomsmottagningarna, som från början var inriktade på preventivmedelsrådgivning och abortförebyggande arbete. Männen utgör idag endast cirka tio procent av besökarna trots olika satsningar på att nå män öka tillgängligheten för män.

Artikel 12.2 – Mödravård m.m.

320. Sverige har en välutbyggd och välfungerande mödra-, barn- och skolhälsovård, vilket har resulterat i en generellt sett en mycket hög hälsonivå hos barn och unga. Barn- och mödravårdscentralerna, som drivs i landstingens regi, intar här en central roll för stöd och rådgivande verksamhet för nyblivna föräldrar. Det kontinuerliga hälsoarbete som dessa utför har gett betydande resultat för hälsosituationen för både nyblivna mödrar och nyfödda. Sverige har låg spädbarnsdödlighet (antal döda barn under ett år per 1 000 levande födda): 2,4 år 2005.
321. Genomsnittsåldern, år 2005, för när kvinnor respektive män får första barnet var 29 respektive 31,5.

Artikel 13 – Avskaffa diskriminering av kvinnor inom andra områden av det ekonomiska och sociala samhällslivet

322. Se även Sveriges föregående rapporter samt denna rapport artikel 11, artikel 5.
323. Regeringen redovisar varje år i en bilaga till budgetpropositionen en uppföljning gällande fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män.
324. Den nationella idrottspolitiken syftar bl.a. till att ge kvinnor och män, flickor och pojkar lika förutsättningar att delta i idrottsverksamhet. Under perioden 2003-2006 finansierar staten en särskild satsning på barn- och ungdomsidrotten, det s.k. Handslaget. Ett av satsningens definierade mål är att satsa på flickors idrottande. Av de lokala och regionala insatserna inom ramen för satsningens första år utgjorde satsningar på flickors idrottande 33 procent.
325. Könsfördelningen i riksidrottsstyrelsen är fem kvinnor och fem män. Idrottsrörelsens högsta beslutande organ valde under riksidrottsmötet 2005 den första kvinnliga ordföranden i förbundets historia.

Kulturpolitiken

326. För 2006 har samtliga myndigheter och institutioner inom kulturpolitiken fått ett förtydligt jämställdhetsmål som innebär att ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv skall integreras i hela institutionens verksamhet. Syftet är att tydliggöra att jämställdhets- och mångfaldsperspektiv är ett övergripande verksamhetsmål, inte ett uppdrag vid sidan av den ordinarie verksamheten. Inom vissa verksamhetsområden

inom kulturpolitiken har specifika satsningar gjorts för att främja jämställdhet. Nedan följer några exempel på satsningar:

- Åtgärder har vidtagits för att förbättra kvinnliga filmskapares villkor. I filmavtalet, som gäller för åren 2006-2010, anges att målet är att stödet till svensk filmproduktion ska fördelas jämnt mellan män och kvinnor. Senast ett år före avtalsperiodens slut bör endera könet, räknat i antal projekt som får stöd, vara representerat till minst 40 procent inom kategorierna manusförfattare, producent och regissör.
- I juni 2001 tillsatte regeringen en särskild arbetsgrupp med uppgift att ta fram förslag till hur jämställdhetsperspektivet kan få större genomslagskraft i museernas verksamhet. Arbetsgruppen lämnade sin slutrapport i januari 2004. I budgetpropositionen för 2006 föreslår regeringen att 500 000 kronor avsätts för att pröva förutsättningarna för att etablera en resursenhet för jämställdhetsfrågor på museerna.
- Regeringen tillsatte i mars 2004 en kommitté för jämställdhet inom scenkonstområdet med uppgift att lämna förslag till hur ett jämställdhetsperspektiv kan bli en obestridd och påverkande kraft inom hela scenkonstområdet. Kommitténs betänkande *Plats på scen* (SOU 2006:42) lämnades den 28 april 2006.
- Som en del i Konstnärsnämnden omvärldsanalys fick myndigheten under 2005 i uppdrag att göra en fördjupad analys av skillnader mellan manliga och kvinnliga konstnärers ekonomiska och sociala villkor, samt utbildningssituation. Analysen redovisades i oktober 2005. Analysen visar bl.a. att de bidrag och stipendier som Konstnärsnämnden fördelat 2002-2004 fördelades jämnt mellan kvinnor och män.

Artikel 14 – Kvinnor på landsbygden

Artikel 14.1 och 14.2

327. Det följande avser hela artikel 14. Åtgärder som syftar till att säkerställa jämställdhet mellan kvinnor och män i hela landet redovisas under respektive artikel. För redovisning om jämställdhetsåtgärder inom det samiska samhället hänvisas till artikel 2.b.
328. Det innevarande svenska landsbygdsprogrammet innehåller åtgärder för att stödja kvinnors möjlighet till ökad sysselsättning och företagande på landsbygden. Jämställdhetsperspektivet har även skrivits in som ett av kriterierna som länen ska beakta vid utarbetande av de regionala genomförandeplanerna men också inom området kompetensutveckling. En viktig del i utformningen av det kommande landsbygdsprogrammet 2007-2013 är att jämställdhet både i åtgärder och i samarbetsformer skall stödjas.
329. I november 2002 tillsattes en utredning med uppgift att analysera könsskillnader i de areella näringarna. Utredningen redovisades i augusti 2004. Som uppföljning av utredningens förslag har Jordbruksverket respektive Fiskeriverket på regeringens uppdrag tagit fram rapporter som beskriver jämställdheten inom jordbruks-, landsbygds- och fiskepolitiken. En av slutsatserna i Jordbruksverkets rapport är att många kvinnor inom jordbruket förvärvsarbetar och har hög utbildning vilket medför en annan ekonomisk självständighet än tidigare.

330. Fiskeriverket har på uppdrag av regeringen tagit fram en rapport som beskriver jämställdheten inom fiskerinäringen. I rapporten framkommer bl.a. att kvinnor inte syns i offentlig statistik. I rapporten föreslog Fiskeriverket ett antal indikatorer som dels kan användas för att åskådliggöra skillnader mellan kvinnor och män inom fiskenäringen men också inom andra sektorer.
331. Ett av delmålen inom transportpolitiken är ett jämställt transportsystem, där transportsystemet är utformat så att det svarar mot både kvinnors och mäns transportbehov. Kvinnor och män skall ges samma möjligheter att påverka transportsystemets tillkomst, utformning och förvaltning och deras värderingar skall tillmätas samma vikt.
332. Regeringen har initierat ett omfattande kunskapsbyggande om jämställdhet inom transportområdet. Trafikverken (Vägverket, Järnvägsstyrelsen, Banverket, Luftfartsstyrelsen, Luftfartsverket, Sjöfartsverket) och Rikstrafiken har sedan regleringsbrevet för 2003 åiterrapporteringskrav om att utföra en analys av kvinnors respektive mäns utnyttjande av transportsystemet samt deras möjligheter att påverka dess utveckling och förvaltning.
333. I slutet av mars 2006 överlämnade regeringen en transportpolitisk proposition, *Moderna Transporter* (2005/06:160), till riksdagen. I propositionen föreslås bl.a. ett nytt etappmål om att följa upp samtliga andra etappmål inom transportpolitiken ur ett jämställdhetsperspektiv. Att på olika sätt minska mäns överrepresentation och därmed öka kvinnors representation, är en viktig del i genomförandet av delmålet. Det framgår tydligt av undersökningar att styrelser för beslutande organ inom transportsektorn i mycket hög grad är dominerade av män. Ett nytt etappmål har därför satts upp om könsrepresentationen; i trafikverkens ledningsgrupper bör inget kön ha en representation som understiger 40 procent senast 2010.

Artikel 15 – Likhet inför lagen

Artikel 15.1 – 15.4

334. Se Sveriges föregående rapporter.

Artikel 16 – Avskaffa diskriminering i familjerättsliga sammanhang

Artikel 16.1

335. Se Sveriges föregående rapporter.

Artikel 16.2

336. Se även Sveriges föregående rapporter.

337. Från och med den 1 maj 2004 trädde lagändringar i kraft som syftar till att förbättra skyddet för enskilda mot påtvingade och för tidiga äktenskap (proposition 2003/04:48). Reformen innebär att ingen längre kan ingå äktenskap inför en svensk myndighet före 18 års ålder utan särskilt tillstånd. I lagen är också förtydligat att barnäktenskap och tvångsäktenskap som har ingåtts i annat land inte accepteras Sverige.

338. Någon särskild straffbestämmelse som avser äktenskap som ingås under tvång eller med personer under 18 år finns inte i gällande svensk rätt. Regeringen beslutade därför i december 2005 om direktiv till en särskild utredare som bl.a. skall analysera om den gällande lagstiftning– straffrättsligt hänseende – erbjuder ett tillfredsställande skydd mot barn- och tvångsäktenskap. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2007.

Bilaga 1

Globalt utvecklingssamarbete

1. Sveriges nationella arbete med att främja jämställdhet och stärka kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är nära sammankopplat med arbetet i internationella sammanhang, inklusive i utvecklingssamarbetet. Jämställdhetspolitiken utgör utgångspunkten för arbetet nationellt såväl som internationellt. Regeringen har fastställt jämställdhetspolitiska delmål på det internationella området, som gäller för Utrikesförvaltningens verksamhet. Bland dessa finns målet att båda könen skall ha samma möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna.
2. Regeringens politik för global utveckling (prop 2002/03:122) vars mål är att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, präglas genomgående av två perspektiv – ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv. Jämställdhet är centralt i rättighetsperspektivet. Genom det svenska utvecklingssamarbetet stöds processer för jämställdhet i Sveriges samarbetsländer dvs. de länder Sverige har utvecklingssamarbete med. Detta arbete utgår från initiativ från samarbetspartners på lokal, regional eller global nivå.
3. Nedan redovisas några exempel på svenska insatser i det globala utvecklingssamarbetet.
4. I regeringsförklaringen från september 2005 lyfts fram att kvinnors rättigheter och hälsa skall prioriteras i biståndet. Kvinnors och flickors rätt till hälsa inklusive till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en mycket prioriterad fråga för regeringen.
5. Regeringen antog i slutet av 2005 en policy för Sveriges internationella politik för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. Dokumentet, som är det första av sitt slag, skall ligga till grund för det bilaterala, multilaterala, operationella och normativa arbete Sverige bedriver internationellt. I Sveriges SRHR-politik ingår ett stort antal skilda frågor som alla hänger samman; jämställdhet, sexualundervisning, uppmärksammandet av utsatta grupper, rätt till preventivmedel, säkra aborter, mödravård och vård av nyfödda. Även arbetet mot hiv och aids samt andra sexuellt överförbara sjukdomar hör hit, liksom arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. I Sveriges SRHR-politik ingår även arbete som syftar till att förändra maktstrukturer och ifrågasätta och förändra bilden av vad som uppfattas som manliga och kvinnliga sexuella beteenden. Sverige har sedan länge arbetat med såväl unga män som unga kvinnor för att diskutera frågor om sexualitet, relationer och jämställdhet. Sverige kommer att fortsätta stödja insatser som särskilt syftar till att män tar sitt ansvar för jämställdhet.
6. I Sveriges utvecklingssamarbete genomförs insatser för att avskaffa skadliga seder och bruk som grundar sig på föreställningen om kvinnors och flickors underlägsenhet gentemot män och pojkar.

7. Under 2005 har Regeringen i samarbete med Sida arbetat med att ta fram ett reviderat vägledningsmaterial för implementeringen och genomförandet av CEDAW. Materialet beräknas vara färdigt i mitten av år 2006.
8. Sverige har lämnat ett kraftigt ökat organisationsanslag 2004-2007 till bl. a. FN:s kvinnofond UNIFEM för arbetet med att stärka kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.
9. Sverige kommer fortsatt att verka för främjandet av kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna som en integrerad del av all FN-verksamhet och internationell verksamhet, i synnerhet för dessa frågors integrering i alla FN-mekanismer om mänskliga rättigheter. Sverige har tagit initiativ till och stått värd för internationella möten om kvinnlig könsstympning, hösten 2003 och s.k. hedersrelaterat våld, hösten 2004.
10. År 2003 antog regeringen en strategi för att bekämpa människohandel genom Sveriges internationella utvecklingssamarbete, *Fattigdom och människohandel – en strategi för bekämpning av människohandel genom Sveriges internationella utvecklingssamarbete*. Strategin omfattar en analys av erfarenheter, orsaker och behov och Sveriges egna resurser och möjligheter att bekämpa människohandel. Den baseras på definitionen av människohandel i FN:s Tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Utgångspunkten är att människohandel är ett komplext globalt problem som grundas i fattigdom, marginalisering, otillräckligt skydd för mänskliga rättigheter och en diskriminerande syn på kvinnor och barn som underordnade, såväl som i köparnas efterfrågan på sexuella tjänster. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (SIDA) har tilldelats en central roll vid genomförandet av strategin i utvecklingsarbetet och i maj 2005 överlämnades en rapport – *Against Trafficking in Human Beings - an Overview of Sida's Work* – om det arbete som utförts fram till den tidpunkten, med rekommendationer om ytterligare och intensifierade insatser.
11. Under åren 1994 till 2004 har SIDA bidragit med över 240 miljoner kronor till projekt för att bekämpa och förebygga handel med människor, särskilt för sexuella ändamål, i fråga om kvinnor och barn, huvudsakligen i Östeuropa, Asien och Afrika.
12. Vad gäller politiska rättigheter lämnar regeringen bidrag bl.a. genom Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) till en rad insatser till stöd för kvinnors rätt att delta i politiskt beslutsfattande, inklusive rätten att stå till förfogande för valbara politiska uppdrag, att bli medlemmar i politiska partier och att rösta.
13. Vad gäller utbildning så stödjer den svenska regeringen bl.a. det globala initiativet Education for All – Fast Track Initiative till förmån för kvinnors och flickors rätt till utbildning och till uppfyllande av millenniutvecklingsmålen 2 och 3.

Bilaga 2

Sveriges arbete för genomförande av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet

1. För att intensifiera den svenska regeringens arbete med att genomföra FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet (SCR 1325) tillskapades 2004 en arbetsgrupp inom Regeringskansliet. En av arbetsgruppens huvuduppgifter har varit att utarbeta en nationell handlingsplan för regeringens arbete med SCR 1325.
2. Den nationella handlingsplanen kommer att fokusera på genomförande på tre nivåer: nationellt, på EU- och FN-nivå. Åtgärder kommer även vidtas inom ramen för andra regionala organisationer såsom det nordiska samarbetet och OSSE. Handlingsplanen kommer också att innehålla åtgärder inom resolutionens båda huvudområden: att stärka kvinnor som aktörer och skydda kvinnor som offer under och efter väpnade konflikt. Särskild betydelse fästs vid kvinnor som aktörer och aktiva drivkrafter med erfarenheter, kunskaper och intressen. Handlingsplanen antas under juni månad 2006 och gäller för perioden 2006 – 2008.
3. Parallellt med utvecklingen av handlingsplanen har flera konkreta aktiviteter påbörjats, utvecklats eller genomförts på nationell, regional och global nivå. De inkluderar t.ex. åtgärder för att öka andelen kvinnor i beslutsfattande och institutioner i en post-konfliktsituation, förstärkta insatser för att motverka sexuellt våld mot kvinnor under och efter en väpnad konflikt och satsningar för att inkludera ett tydligt jämställdhetsperspektiv i insatser för att stärka rättsväsendet i post-konfliktländer. Vissa insatser har genomförts av eller inom ramen för den interdepartamentala arbetsgruppen, medan andra är resultatet av olika myndigheters strävanden efter att genomföra SCR 1325 i den egna verksamheten. Bland annat utvecklingspartnerskapet Gender-Force som genomförs av Försvarmakten, Polisen, Räddningsverket, Officersförbundet och Lottorna. Projektet syftar bl.a. till att föra in ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten och öka andelen kvinnor som deltar i fredsfrämjande insatser och katastrof- och biståndsinsatser.